

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Metody učení a procvičování vyjmenovaných slov na internetových stránkách

Vedoucí práce:

Mgr. Eva Niklesová, Ph.D.

Autor práce:

Martina Lamačová

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma *Metody učení a procvičování vyjmenovaných slov na internetových stránkách* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Martina Lamačová

.....

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce Mgr. Evě Niklesové, Ph.D., za vedení a odborné rady, které mi v průběhu poskytovala. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Martině Fraitové a Mgr. Ivě Stradové ze Základní školy a Mateřské školy Husova v Táboře, a Mgr. Nataše Trnavské ze Základní školy a Mateřské školy v Chotovinách za poskytnutí rozhovoru a za umožnění přístupu do hodin českého jazyka. V neposlední řadě bych ještě poděkovala žákům 3. tříd a jejich rodičům za vyplnění dotazníku.

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje metodám učení a procvičování vyjmenovaných slov na vybraných internetových stránkách. Zaměřuje se především na průzkum internetových zdrojů, na jejich nabídku procvičování vyjmenovaných slov a možnosti využití pro žáky základních škol, obzvláště pro žáky 3. tříd, kteří se právě v tomto ročníku s daným gramatickým jevem seznamují. Poznatky načerpané z odborných publikací a internetových stránek byly využity na vybraných základních školách, a to s cílem nalezení odpovědi na otázku, zda jsou internetové zdroje pro žáky zajímavější a efektivnější než učebnice či jiné studijní materiály, které donedávna byly jediným způsobem, jak se naučit či procvičit vyjmenovaná slova.

Annotation

This bachelor thesis is about methods of learning and practising the enumerated words on the selected web pages. It focuses mainly on the exploration of Internet resources. The attention is also paid to offer of practising enumerated words and possibility of implementation in elementary schools, especially for third-year pupils who are confronted with this grammatical phenomenon for the first time. Findings from professional publications and websites were used at selected primary schools. The goal of this work is to answer the question and tell whether Internet resources are for pupils more interesting and effective than textbooks and other learning materials, which were until recently the only way to learn and practice the enumerated words.

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Správné učení dle didaktických publikací	9
1.1 Vymezení termínů	9
1.2 Didaktické zásady a metody	9
1.3 Proces osvojování jazykových poznatků	12
1.4 Sedmero zásad k výuce vyjmenovaných slov	13
1.5 Pravopis lexikální	13
1.6 Porozumění významu slov, jejich zapamatování a procvičování	14
2 Typy cvičení na internetových stránkách	17
2.1 Doplnění -i/y do slov v proměnách	17
2.2 Hravé tvoření s vyjmenovanými slovy	22
2.3 Myslím, myslíš, myslíme	24
2.4 Ostatní typy cvičení na vyjmenovaná slova	26
3 Digitální učební materiály – DUMy	27
3.1 DUMy domů	27
PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 Učení a procvičování vyjmenovaných slov na vybraných základních školách	30
4.1 Rozhovory s vyučujícími	36
4.2 Dotazníkové šetření ve 3. ročníku na vybraných základních školách	38
4.3 Dotazníkové šetření pro rodiče	42
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	46
SEZNAM PŘÍLOH	49

ÚVOD

Ničemu se nesmíme učit pro školu,
ale pro život.

J. A. Komenský

Učivem vyjmenovaných slov musí projít každý z nás, protože k českému jazyku neodmyslitelně patří. Využíváme je nejen po dobu našeho vzdělávání, ale tvoří nedílnou součást každodenního písemného styku. Důvod, proč se musí žáci v tomto věku učit vyjmenovaná slova, by zřejmě kvůli historickému zakotvení nepochopili, a tak se je musí naučit z paměti. To by jim nemělo v tomto věku činit žádné velké potíže, neboť zapamatování jevů v tomto období má trvalý efekt.¹

Nelze říci, že by se vyjmenovaná slova změnila nebo byla vyměněna za jiná. Spíše byly některé řady doplněny o další vyjmenovaná slova, která dříve patřila k slovům příbuzným, a to z toho důvodu, že žáci neviděli jasnou slovotvornou souvislost se slovem základním (*bydlit, obyvatel...* se slovem *být*). Naopak byla vypuštěna méně frekventovaná slova (*vyza, mys* a další).² Tato slova si žáci osvojí ve vyšším ročníku izolovaně, tudíž do již naučených řad nebudou muset zasahovat. Žáci mají možnost hravě procvičovat vyjmenovaná slova z publikací, jako jsou *Výři nesýčkují* od Lenky Zemanové anebo od Jana-Michala Mlezivy *Vyjmenovaná čtení o přírodě*. V obou těchto publikacích naleznou děti veselé příběhy, díky kterým se nejen naučí a procvičí vyjmenovaná slova, ale dozví se i něco o přírodě, která je obklopuje. Tyto knihy se mohou vypůjčit buď v knihovně, anebo se zakoupí v knihkupectví. Nyní je potřeba si položit otázku. Lze procvičovat vyjmenovaná slova i jiným způsobem než jen za pomoci učebnic? V dnešní době jsme obklopeni velkým množstvím techniky, z toho důvodu to jednoznačně lze. Internetové stránky obsahují nejen obrovské množství informací, ale na základě mého prohledávání internetových zdrojů si dovoluji tvrdit, že se zde nachází materiály, které jsou svým obsahem vhodné pro žáky 3. tříd, neboť na nich mohou procvičovat daný gramatický jev – vyjmenovaná slova. Materiály jsou vytvořené základní školou, pedagogem či některou další institucí podporující vzdělání. Naskytne se nám další otázka. Co je vlastně lepší, zábavnější, hravější a hlavně

¹ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 96. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

² Tamtéž, s. 96.

efektivnější – klasický typ odborných publikací a „doplňovaček“, nebo hry na elektronických přístrojích, které si kladou za cíl hravou formu vzdělávání? A je to lepší jen pro žáky, nebo i pro jejich rodiče a učitele? Odpověď na tuto otázku je možno nalézt v této práci.

Budou zde zmapovány internetové stránky, které nabízí pedagogům, rodičům a jejich dětem přístup k programům a cvičením. Zároveň díky těmto webovým stránkám budou mít možnost získat cenné rady, které mohou jejich učení zefektivnit. Právě to bude tvořit jednu část teoretické části, zatímco v části druhé se budeme věnovat teoretickým didaktickým pramenům, které se o vyjmenovaných slovech zmiňují.

V části praktické využiji poznatků, které jsem zmínila v části teoretické. Ve 3. třídě jsem na vybraných základních školách měla možnost navštěvovat vyučovací hodiny českého jazyka. Na základě vlastního pozorování jednotlivých tříd, vyplněných dotazníků od rodičů a dětí a na základě rozhovoru pedagogů jsem mohla posoudit, zda je výuka vyjmenovaných slov pomocí dnešních technických pomůcek (internetové stránky a interaktivní tabule apod.) efektivnější než několik let využívané písemné materiály a jiné pomůcky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Správné učení dle didaktických publikací

1.1 Vymezení termínů

Nejdříve se blíže seznámíme s pojmem *didaktika* a s dalšími ustálenými spojeními. Přesné definice k termínům budou vycházet z vybraných didaktických učebnic.

Termín *didaktika* značí podle slovníku cizích slov teorii vyučování, která je součástí pedagogiky, jež sleduje zákonitosti vyučovacího procesu.³ Druhý termín *didaktika českého jazyka* bude vycházet z publikace vydané roku 1977 a z publikace vydané poměrně nedávno, aby byly patrné odlišnosti. Dle *Didaktiky českého jazyka a slohu* z roku 1977 zní definice následovně: „Vědní obor zabývající se vyučováním mateřskému jazyku zkoumá a vykládá – nejen vyučovací zásady, postupy a metody, které vedou žáka k tomu, aby si osvojil vědomosti, dovednosti a návyky daného oboru a spolu s tím rozvíjel své rozumové síly a schopnosti, ale také právě obsahovou náplň tohoto vyučování.“⁴ Později se však uplatnil také jiný výraz – teorie vyučování mateřskému jazyku. Ten je uveden v knize z roku 2001 *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy* od Milana Davida. „Teorie vyučování je odborná disciplína. Jako taková má své úkoly a metody. Metoda pozorování žáků a rozhovorů s nimi patří na 1. stupni ZŠ k nejdůležitějším.“⁵

1.2 Didaktické zásady a metody

Didaktik o českém jazyce bylo sepsáno několik. Když však některou z nich prostudujeme, zjistíme, že obsah zůstává v mnohých případech v podstatě nezměněn. Pokud si vezmeme *Didaktiku českého jazyka a slohu* od Karla Svobody z roku 1977 a po ní si přečteme poměrně novou příručku z roku 2001 *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy* od Milana Davida, není – přes časový rozdíl 30 let – patrná žádná zásadní obsahová úprava.

³ KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008, s. 172. ISBN 978-80-200-1415-3.

⁴ SVOBODA, Karel. *Didaktika českého jazyka a slohu*. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 5.

⁵ DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001, s. 5. ISBN 80-7040-516-3.

Během vyučování a procvičování nejen jazykových jevů se používá několik didaktických zásad, které slouží k lepšímu uspořádání učiva, k poznávání gramatických jevů a jejich následnému procvičení. *Didaktika českého jazyka a slohu* od K. Svobody uvádí celkem šest zásad. Navazují na sebe a navzájem se doplňují.

- 1) „Zásada přiměřenosti,
- 2) zásada názornosti,
- 3) zásada uvědomělosti,
- 4) zásada soustavnosti,
- 5) zásada trvalosti,
- 6) zásada aktivity žáka.“⁶

Radoslava Brabcová ve své knize *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy* tyto metody doplňuje o několik dalších. Výstižně uvádí, že jednotlivé metody se mohou v různých učebnicích lišit, což je v níže uvedených bodech viditelné. Posledních pět bodů se však shoduje s předešlou publikací a jejich metodami.

- a) „Zásada spojení školy se životem,
- b) zásada zřetele k věkovým zvláštnostem žáků,
- c) zásada všestranné výchovnosti,
- d) zásada integrity jazykového vyučení,
- e) zásada uvědomělosti a lingvistického přístupu,
- f) zásada přiměřené náročnosti,
- g) zásada strukturní uspořádání učiva,
- h) zásada názornosti,
- i) zásada aktivity.“⁷

K didaktickým zásadám by se daly přiřadit vyučovací metody, které jsou nedílnou součástí každé vyučovací hodiny. Jednou z metod je *rozhovor učitele se žáky*. Učitel klade žákům otázky a oni za jeho pomoci na ně odpovídají a doplňují jej.

⁶ SVOBODA, Karel. *Didaktika českého jazyka a slohu*. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 19–40.

⁷ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 25–31 s. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

Tuto metodu považuje Milan David na 1. stupni k těm nejdůležitějším. Pedagog by při ní měl sledovat mluvu žáka, rozsah slovní zásoby, správnou stylizaci, intonaci a jiné předpoklady. Metoda rozhovoru je důležitá také z toho důvodu, že se při ní navozuje pozitivní vztah žáka a učitele a žáka ke škole a k učivu.⁸

Další metodou je *monologický výklad*, který může mít v okruhu žáků své příznivce, nicméně naopak jiným nemusí vyhovovat. Tuto metodu využívá pedagog, pokud chce vysvětlit učební látku svým žákům. Během toho je vyžadována naprostá ukázněnost a pozornost, aby žákům neunikly logické souvislosti.⁹

Důležitou metodou je *názornost*, která se objevila již v didaktických zásadách. Ta posilňuje žakovu obrazotvornost a jeho vnímání. Dále metoda *cvičení*, ať už písemná či ústní. Také sem řadíme metodu *zkoušky*. Stejně jako zásad, tak i vyučovacích metod je několik. Kromě vyučovacích metod žáci využívají dále metody *poznávací*, kam patří *analýza*, *syntéza*, *indukce*, *dedukce*, *abstrakce*, *zobecnování* a další. Tyto metody se objevují převážně ve starších publikacích kolem roku 1980. Milan David ve své knize uvedl jen metodu *rozhovoru* a metodu *zkoušky*.

Radoslava Brabcová tyto metody dále rozšiřuje o několik dalších.¹⁰ Na *metodě motivační* se z velké části podílí samotný pedagog, ale nesmíme zapomenout na rodiče, kteří by měli své ratolesti podporovat. Zapojit by se měl i žák, aby tato metoda byla zcela efektivní. Pedagog k tomu využívá prostředků, jako jsou *rozhovory*, *vyprávění*, *předvádění*, *didaktické hry*, jednoduše vše, co by žáka mohlo bavit a přimět ho ke spolupráci a k učení. Další metodu tvoří *výkladové metody*. Sem patří *monologické metody* (*vyprávění*, *vysvětlování*, *referát*, aj.), a *metody dialogické* založené na *rozhovorech*. *Fixační metody* jsou třetím bodem a jsou založeny na neustálém opakování látky a uchování do dlouhodobé paměti. Důležitou součástí této metody je algoritmický proces založený na programovém učení, což je učení a procvičování založené na přesných krocích, kterými musí žák při cvičení procházet. Jedině tak dojde žák 1. stupně ke správnému řešení.

V posledních několika letech se ale mimo nich uplatňují *metody studijní*, které

⁸ DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001, s. 5. ISBN 80-7040-516-3.

⁹ SVOBODA, Karel. *Didaktika českého jazyka a slohu*. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 44.

¹⁰ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 44. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

jsou založeny na samostatné práci s knihou, kdy pedagog naučí žáky si samostatně vyhledat důležité informace v knize a následně je správně použít. Tato metoda se na českých školách začala objevovat v 80. letech 20. století a byla využívána na 2. stupni. V hodinách, kde byla momentálně tato metoda aplikována, žáci v textu hledali hlavní myšlenku a tvořili osnovu. Měli tak dokázat, že poznají rozdíl mezi výpisky a výtahem. Postupně je tato metoda rozvíjena na středních školách a vede tak žáky k usnadnění samostudia na školách vysokých. Tuto metodu kromě ostatních zmíněných představuje Vlastimil Styblík a Marie Čechová v publikaci *Čeština a její vyučování* z roku 1998, kteří ji charakterizují jako metodu *samostatné práce s knihou* a metodu tzv. *programování*. Zmiňují zde i metodu *výkladového nebo komentovaného učení*, kde je potřeba užít velké množství příkladů. Jedná se převážně o jevy výčtového charakteru.¹¹

1.3 Proces osvojování jazykových poznatků

Jsou čtyři základní etapy, které by měl žák absolvovat za pomoci svého pedagoga, který jej bude těmito etapami provázet.

- 1) „Poznávání; probíhá motivace a počáteční osvojování učiva,
- 2) upevňování; učivo se procvičuje, prohlubuje,
- 3) opakování,
- 4) hodnocení.“¹²

Často se stává, že učitel etapu prověřování zařadí za první etapu poznávání. Toto je možné, dokonce se to někdy i doporučuje, avšak pouze za té situace, že chce učitel získat informace, jak dál postupovat. Rozhodně by ale nemělo dojít k samotné klasifikaci. V první fázi je důležitá motivace, aby nebyl žák odrazen od učiva. Pedagog by měl žáka chválit, pokud si to zaslouží. Dále do této etapy patří seznámení s novými termíny. Žáci 1. stupně se musí naučit několik nových termínů, ke kterým je dobré vždy uvést příklady. Etapa *upevňování* je důležitá k procvičení a prohloubení učiva. Pedagog by měl vyžadovat po žákovi přesné vyjádření. Během etapy opakování by si

¹¹ ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství. 2., upravené vyd., v SPN vyd. 1.* Praha: SPN, 1998, s. 67-69. ISBN 80-859-3747-6.

¹² DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy.* České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001, s. 8. ISBN 80-7040-516-3.

měl pedagog uvědomit, že nelze opakovat všechno. Pokud chceme, aby si žák něco pamatoval, musí některé věci z hlavy vypustit. „Účinné opakování je tedy především to, které je výběrové.“¹³ Do etapy *opakování* by měly být zařazeny složitější jazykové jevy. Poslední etapa *klasifikace* má funkci výchovnou, přičemž může žáka vést i k motivaci. Žáci píší krátké písemné testy.

1.4 Sedmero zásad k výuce vyjmenovaných slov

Radoslava Brabcová ve své publikaci uváděla celkem deset zásad. Já jsem si dovolila sepsat pouze ty, jež lze považovat za stěžejní:

- 1) „Od počátku vycházíme z celých řad (při pamětním zvládnutí i při procvičování),
- 2) pravopis vyjmenovaných a příbuzných slov se cvičí současně,
- 3) současně cvičíme slova s y-ý a i-í, neboť tak je před žáky postaven problém,
- 4) nepravá homonyma cvičíme nejprve ve dvojicích, neboť tak nejlépe vynikne rozdíl lexikálních významů,
- 5) ve 3. ročníku se soustředujeme na osvojení algoritmu,
- 6) při hodnocení máme na paměti, že žáci se stále ještě tomuto pravopisu učí,
- 7) vzhledem k charakteru učiva hrozí nebezpečí stereotypnosti (zejména při úplném odůvodňování) a únavnosti, proto dbáme na vhodné aktivizující formy práce (střídání ústního a písemného, skupinové a individuální práce, soutěžení, magnetické tabule).“¹⁴

1.5 Pravopis lexikální

„Jednotlivé pravopisné jevy třídíme v didaktickém systému podle toho, je-li určitý způsob psaní založen na vlastnostech kořene, kmene nebo tvaru slova, nebo vyplývá-li z větného vztahu. Rozlišujeme tedy pravopis lexikální, morfologický a syntaktický.“¹⁵ V závislosti na tom, jaký pravopis právě procvičujeme, se mění i kritéria, na kterých je stavěno. Pravopis lexikální je zaměřen spíše na paměť, zatímco v morfologickém a syntaktickém jsou hlavními kritérii vědomosti a dovednosti z tvarosloví a skladby. Vyjmenovaná slova se řadí k pravopisu lexikálnímu, kam kromě

¹³ DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001, s. 10. ISBN 80-7040-516-3.

¹⁴ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 98. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

¹⁵ Tamtéž, s. 94.

toho dále také patří psaní *-i/y* po měkkých a tvrdých souhláskách, psaní *-ě* ve skupinách *dě-tě-ně-bě-pě-vě-mě*, znělé souhlásky na konci a uvnitř slova, skupiny souhlásek, předložky *s* a *z*, přejatá slova, zkratky a značky, psaní velkých a malých písmen, spřežky, pravidla týkající se spojovníku a dělení slov. S většinou, která patří do této skupiny, se setkávají žáci již na 1. stupni – je to z toho důvodu, že žáci v tomto věku využívají k zapamatování paměť mechanickou. Jak uvádí R. Brabcová „*Jevů lexikálního pravopisu se žáci zmocňují pamětně. Paměť, zejména mechanická, se v tomto věku výrazně rozvíjí.*“¹⁶ Může se ale stát, že žáci postupem času řady zapomenou, ale přesto jednotlivá slova píšou správně. Z toho důvodu je počáteční období nácviu důležité.¹⁷ Ve vyšších ročnících se tento pravopis stává v zásadě opakováním z let předešlých.

1.6 Porození významu slov, jejich zapamatování a procvičování

Ve 2. ročníku se žáci seznamují s měkkými, tvrdými a obojetnými souhláskami. Nicméně s těmi, které budou zajímat i nás, se do hloubky seznamují v ročníku třetím. Jsou tím samozřejmě myšleny obojetné souhlásky a učivo nazvané *vyjmenovaná slova*. Milan David ve své publikaci *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy* radí, jak si lze usnadnit práci v zapamatování vyjmenovaných slov.¹⁸ Jedna z jeho rad spočívá v rozdělení jednotlivých řad vyjmenovaných slov na kratší úseky. Dětem se tak snadněji vštěpí vyjmenovaná slova do paměti. Ideální jsou dva úseky za týden. V praxi by to vypadalo tak, že se budou učit *být, bydlit, obyvatel, byt* v prvním úseku a v dalším třeba *příbytek, nábytek, dobytek, obyčej*. Na základě zkušeností, které předala v článku v *Učitelských novinách* paní učitelka Jana Hrnčířová, je důležité, aby děti viděly co nejdéle správně zapsané písmenko ve vyjmenovaných slovech, protože dle svých zkušeností soudí, že žáci, kteří rádi a dlouho čtou, nemají problémy s pravopisem.¹⁹ S tímto tvrzením souhlasí i Karel Svoboda, který tvrdí, že by si žák měl nejprve zapamatovat grafický obraz slova. Uvádí i příklad se slovem *lípa*. „*Podívej se, jak se píše slovo lípa, a chtěj si to pamatovat. A až na druhém místě: Uvědom si, že není mezi*

¹⁶ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 95. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

¹⁷ HAUSER, Přemysl a Karla ONDRÁŠKOVÁ. *Základy didaktiky českého jazyka pro první stupeň základní školy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1991, s. 58. ISBN 80-210-0239-5.

¹⁸ DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001, s. 12. ISBN 80-7040-516-3.

¹⁹ HRNČÍŘOVÁ, Jana. Vyjmenovaná slova efektivně a s porozuměním. *Učitelské noviny* [online]. 2007, č. 3 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2343>.

vyjmenovanými slovy.“²⁰ Samotný výběr cvičení pedagogem je dalším zásadním prvkem, jak nemást žáky a naučit je rozpoznávat vyjmenovaná slova. Není dobré zavádět do výuky cvičení, v nichž jsou uvedeny koncovky slov zakončené na *-i/í* či *-y/ý* (*omytými jablky*). Naopak je dobré zařadit učivo z let minulých, jehož správnost by měli žáci znát. Patřila by sem slova s měkkými a tvrdými souhláskami, např. výšina, myšička a jiné. Hra s kartičkami, na kterých jsou jednotlivá vyjmenovaná slova, by byla zase ideální k zopakování slovních druhů, kdy učitel žákům navrhne, aby do jedné řady dali podstatná jména, do další přídavná jména..., nebo se vyberou jen zvířata apod. Žáci tak procvičují nejen vyjmenovaná slova, ale i další látku pro ně již známou. Výhodou těchto kartiček je zraková opora přímo před žákem.

Článek v *Učitelských novinách* uvádí, že by se žáci ve 3. třídě měli převážně naučit psát vyjmenovaná slova, ve 4. a 5. třídě by se měla do jejich výuky teprve zapojit slova příbuzná, která výuku vyjmenovaných slov jen prohloubí. Naopak Milan David v publikaci *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy* řadí do procvičování sice slova příbuzná, avšak méně frekventovaná, jako jsou slova *živobyť, plynulý, zlosyn* – a jiná. Cvičení s tzv. chytáky patří mezi ta nejnáročnější. Tato cvičení jsou tvořena tak, že se v celém cvičení objevuje po obojetné souhlásce pouze jedno *-y/ý*, jinak všechna slova budou s *-i/í*, tedy bude tam jen jedno vyjmenované slovo nebo slovo příbuzné. V těchto cvičeních zároveň dochází k největším chybám, neboť žák je v nejistotě, protože neustále očekává to druhé písmeno. Ale pro učitele to je žádoucí zpětná vazba, při které se dozví, co žákům dělá nebo nedělá problémy.

Zásadním úkolem je rozlišení slov vyjmenovaných a slov příbuzných, kdy dětem napomáhá společný kořen slova. Mnohdy je však těžší rozpoznání významu slov dle věty, protože abychom mohli určit správné *-i/y*, je zapotřebí rozpoznat dle smyslu věty či souvětí, co je myšleno – viz následující příklad.

Příklad: Slepíš mi to letadlo?

X

Slepýš je zvíře.

Špatné pochopení významu může způsobit nesprávné určení *-i/y*. Žák musí pochopit proces algoritmu, přičemž se nejprve ptá, zda dané slovo je slovem vyjmenovaným. Pokud je, napíše *-y/ý*, pokud není, dále se ptá, zda je příbuzné se

²⁰ SVOBODA, Karel. *Didaktika českého jazyka a slohu*. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 177.

slovem vyjmenovaným. Na základě těchto otázek, které sám sobě položí, dojde ke správnému výsledku. „*U zdůvodňování (a to nejen u vyjmenovaných slov) nutno zdůraznit, že zpočátku by mělo být přesné a úplné. Učitel by měl dbát na dodržování této zásady, i když zpomaluje práci.*“²¹ Postupem se algoritmický proces odehrává jen v našich hlavách a není třeba jej kvůli zautomatizování říkat nahlas. Opakovat by se mělo ale neustále, neboť jednu třetinu poznatků žáci za pár dní po výkladu zapomenou. Opakování by mělo probíhat v několika intervalech, po určitých podkapitolách a kapitolách.

Procvičovat lze na základě několika hledisek. V 1.–4. ročníku základní školy se nejvíce využívá hledisko podle *způsobu jejich provádění*. Převážně v nižších ročnících se objevují cvičení založená na *opisování a přepisování*. Oba druhy rozvíjí paměť žáka a jeho techniku psaní. Ve vyšších ročnících se od toho postupně opouští. Často se na základních školách setkáváme s cvičeními doplňovacími. Oblíbené jsou také na 1. stupni ta cvičení, ve kterých žáci hledají slovo/slova, která do dané řady nepatří. Tato cvičení se nazývají *problémová*. Aby mohl žák najít správný výraz, musí ovládat probírané učivo.

²¹ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 97. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

2 Typy cvičení na internetových stránkách

V předešlé kapitole jsme se věnovali didaktice, která se zabývá správným učením, metodami a tím, co je pro děti v oblasti zapamatování vyjmenovaných slov nejlepší. V následující kapitole budou do několika skupin rozdělena vyhledaná cvičení dle jejich možnosti využití a procvičování vyjmenovaných slov na internetových stránkách. Ne na všech webových stránkách lze procvičovat tyto pravopisné jevy stejným způsobem. Některé se snaží procvičovat za pomoci obrázků, jiné jsou zaměřeny na klasické doplňování, další využívají formy hravé – pexeso, různé spojování, křížovky apod. Jsou to aktivity, během nichž si děti formou her vštěpují gramatiku do hlavy a ještě se při tom baví.

2.1 Doplňování -i/y do slov v proměnách

Tento typ cvičení zřejmě nezestárne a na českých školách se s ním budou setkávat i další generace. Je to již zažitá záležitost, se kterou mám zkušenost i já. Za mého učení vyjmenovaných slov nebyly technologie natolik rozšířené, aby probíhalo procvičování vyjmenovaných slov na internetových stránkách, nebo abychom dokonce měli ve třídě interaktivní tabuli. Z toho důvodu pro nás bylo klasické doplňování jednou z mála možností, jak procvičovat pravopis.

Na webové stránce *www.kaminet.cz* si žák kromě vyjmenovaných slov může procvičit i jiný jazykový jev. Nicméně nás bude zajímat doplňování správného písmene do příbuzných a vyjmenovaných slov. V první řadě zde lze nalézt výčet všech vyjmenovaných slov, u kterých se nachází i slova příbuzná. Ta nejvíce problematická, která se často pletou a píšou nesprávně, jsou vysvětlena a jsou u nich uvedeny příklady.

PŘÍKLAD: „*BÍT (tlouci) – hodiny bijí, bilo mi srdce, nabít pušku, přibít prkénko, pobít plechem*“²²

S těmi vyjmenovanými slovy, která jsou méně používaná a některé školy je ani do výuky nezahrnují, se lze setkat taktéž na této stránce a samozřejmě nechybí ani vysvětlení jejich významu. Jakmile žák prostuduje a zopakuje to, co zná ze školy, může přejít na doplňovací cvičení. Buď si zvolí doplňování zaměřené jen na jedno konkrétní

²² Vyjmenovaná slova. *KamiNet* [online]. 2002-2014 [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: <http://www.kaminet.cz/ces/pravopis/vyjmenovana.php>.

vyjmenované slovo, anebo klikne na souhrnné procvičování. Počítač mu poté vygeneruje náhodné cvičení. Z nabízených možností si vybere správné písmenko. Nesmí zapomenout na správnou diakritiku, která se taktéž sleduje. Jakmile by udělal chybu, označí se mu nesprávné písmenko červeně. Pod cvičením vidí, kolik udělal chyb, kolik toho má správně a jak je na tom procentuálně s hodnocením.

Web <http://skolakov.webnode.cz/> nabízí školákům přehled všech vyjmenovaných slov. Tento přehled znázorňuje prezentace, kde jsou veškerá slova vysvětlena a doplněna o poutavé obrázky – viz obrázek 1 a 2.

Obrázek 1 a 2

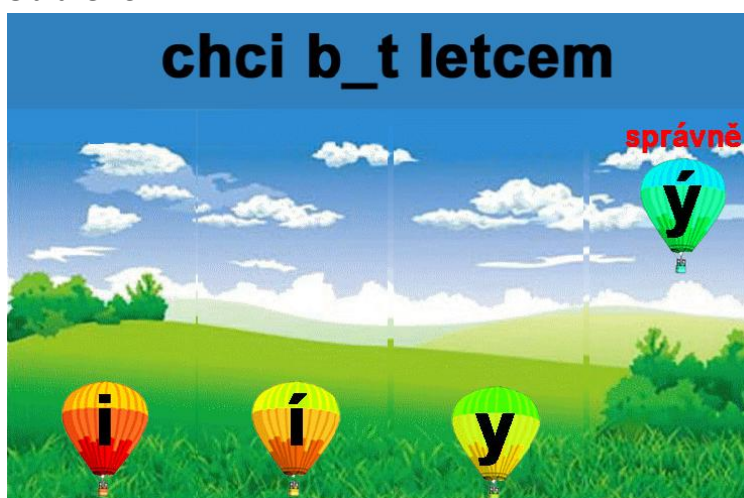

Dostupné z:

http://skolakov3b.sweb.cz/vyjmenovana_slova_po_L/kniha/prezentace_vyjmenovanych_slov_po_L.html

Dále žák může přistoupit ke hře *Balónky*, která je zaměřena na „chytáky“ BÍT x BÝT – viz obrázek 3. Hra *Sněhové vločky* je interaktivní hra, kterou by si mohli žáci zahrát přímo v hodině českého jazyka. Hlavním úkolem je vybarvit správnou barvou vločku, ve které jsou slova na procvičování vyjmenovaných slov – viz obrázek 4. Na stejném principu funguje hra *U rybníčka*, kde dítě pomáhá žabičce dostat se na druhou stranu břehu na základě svého správného doplňování -i/y – viz obrázek 5. Nechybí ani klasické procvičování – doplňování vyjmenovaných slov.

Obrázek 3

Dostupné z: http://skolakov3b.sweb.cz/vyjmenovana_slova_po_B/chytaky_po_B/cviceni1.htm

Obrázek 4

Dostupné z: http://skolakov4a.sweb.cz/CESKY_JAZYK/vyjmenovana_slova_po_M/snehova_vlocka.swf

Obrázek 5

Dostupné z: http://skolakov4a.sweb.cz/CESKY_JAZYK/vyjmenovana_slova_po_S/hrave_po_s.swf

Také web <http://www.brumlik.estranky.cz/> poslouží žákům k dobrému procvičování a utvrzování si vyjmenovaných slov. Je zde cvičení na již zmíněný problematický jev *BÍT x BÝT*. Nicméně tentokrát se jev objevil v jeho obměnách a žák jej musí správně vybrat z nabídky slov a vsadit do věty. A opět je zde několik cvičení na doplňování *-i/y* do vět. Tento typ cvičení nabízí snad všechny stránky, které tu byly zmíněny, resp. budou ještě zmíněny, jen s rozdílem obměny obrázků či formy.

Na stránkách <http://hry.veselaskola.com/ceskyjazyk/vyjm/vyjm2.html> se děti snaží sestavit obrázek. Toho docílí správným doplněním písmene – viz obrázek 6.

Obrázek 6

Doplň i/y:

malý býček, zelená kobyłka,
bystrý hoch, vaječný bílek,
oblíbil si knihu, veliká bída,
velký zbytek, zdravý dobytek,
bicí hodiny, obyvatelé lesa,
krásný slabikář, dětské
nádobíčko

dlouhý b_č

i/í y/ý

Špatně

Správně

Dostupné z: <http://hry.veselaskola.com/vyjm2.html>

Hru *Sestřel písmenko* a *Závody* pravděpodobně ocení chlapci. *Sestřel písmenko* je hra, kdy z nebe padají padáky s písmenky. Dítě se musí střelit do toho správného, které vyžaduje dané slovní spojení – viz obrázek 7. Na tyto hry se děti dostanou přes třídu u Mufa (<http://trida-u-mufa.webnode.cz/news/vyjmenovana-slova-po-b/>). *Závody* jsou hrou, kdy dítě řídí auto a najíždí s ním do správného písmenka, které by mělo být na vynechaném místě slova – viz obrázek 8. Ve hře *Had* děti sbírají správné písmeno a na základě toho se jim vytváří tělo hada.

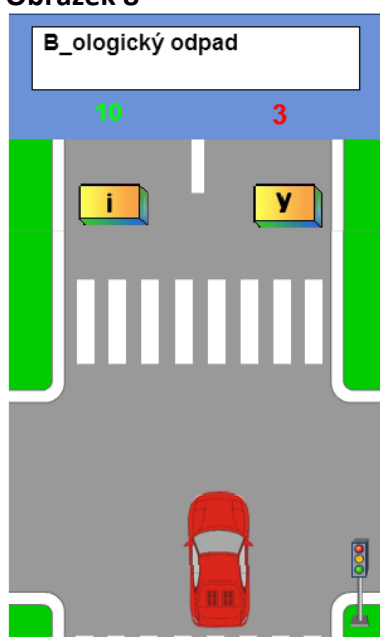
Obrázek 7

Dostupné z:

<http://www.vyrostu.cz/Hry/%C4%8Cesk%C3%BDjazyk/Vyjmenovan%C3%A1slovaBSest%C5%99elp%C3%ADsmenko.aspx>

Obrázek 8

Dostupné z:

<http://www.vyrostu.cz/Hry/%C4%8Cesk%C3%BDjazyk/Vyjmenovan%C3%A1slovapoBcvi%C4%8Den%C3%ADz%C3%A1vody.aspx>

2.2 Hravé tvoření s vyjmenovanými slovy

Nyní přejdeme k zábavnější formě, jak se naučit a procvičit vyjmenovaná slova. Do této kategorie bych zařadila hry pexeso, bingo, různé přiřazování, mašinky apod. Forma hry je doporučována na několika webových stránkách. Jsou to stránky, kam své příspěvky mohou vkládat jak učitelé, tak rodiče, čímž se mohou podělit o své zkušenosti s ostatními. Stejně to udělala i jedna maminka v příspěvku *Hravě na vyjmenovaná slova po „B“ – pexeso*. Ta píše: „*Jistě si pamatujete biflování vyjmenovaných slov, zkoušení apod. Taťka mi vždycky říkal: „když tě vzbudím o půlnoci, tak mi je musíš říct jako básničku...“ Naštěstí to jde dostat „pod kůži“ i jinak - jak jinak než hrou. Inspirovaly mě stránky, kde se staví mašinka, a pak pexesa na procvičování anglických slovíček. Tak jsem si jednoho rána u snídane sedla a udělala jednoduché pexeso a vytiskla na papír. Od té doby hrajeme, smějeme se a vyjmenovaná slova i slovíčka s tvrdým Y po B uvnitř slova se nám dostávají pěkně do hlaviček. Pořadí slovíček se dá cvičit sestavováním správně za sebou – třeba si nakreslit tu mašinku a srovnat jí vagónky, nebo housenku. Dá se udělat soutěž, kdo správně srovná dřív, dostane pus...*“²³

Na internetu jsem našla několik webových stránek, které tento způsob taktéž podporují. Již zmíněná stránka www.skolakov.webnode.cz obsahuje hru, ve které žáci k vybraným vyjmenovaným slovům přiřazují slova příbuzná dle nabídky – viz obrázek 9.

Obrázek 9

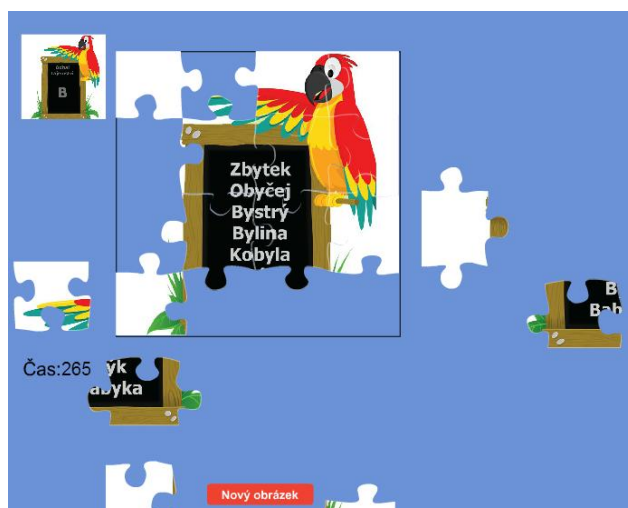
Dostupné z: http://skolakov3b.sweb.cz/vyjmenovana_slova_po_M/poradi/radaM1.htm

²³ Hravě na vyjmenovaná slova po „B“ – pexeso. In: *Cestou necestou* [online]. 2012 [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: <http://zivotvnaadam.blog.cz/1212/hrave-na-vyjmenovana-sova-po-b-pexeso>.

Na www.zlobidlo.cz nalezneme nápady na hry s vyjmenovanými slovy, např. na hru pexeso, a to včetně návodu na jeho vytvoření. Samozřejmě kreativě se meze nekladou. Své kartičky, které děti k pexesu vytvořily, mohou barevně vybarvit, anebo mohou nakreslit obrázek, který se vztahuje ke slovu. Hra *Chyť rybičky* je také naprosto jednoduchá. Na papír se rozhází kartičky s vyjmenovanými slovy, které představují rybičky, a ty žáci musí seřadit dle pořadí. Opět se zde nachází hra na seřazení vyjmenovaných slov. Nicméně bych této hře vytkla, že neobsahuje všechna vyjmenovaná slova, i ta méně frekventovaná typu *vlys*, *plytký* a jiné. Dle mého názoru by tam měla být také zařazena, protože je některé děti na základních školách mají zahrnuté do jednotlivých řad vyjmenovaných slov a mohlo by je to mást, že se je učí a nemají je v nabídce. Hra *Bingo* je pro více členů, a proto se s ní dá dobře pracovat v hodině českého jazyka. Děti si do své hrací karty vždy do jednoho pole napíší jedno vyjmenované slovo. Vždy jeden žák z pytlíku vytáhne vyjmenované slovo, řekne ho nahlas a zároveň ho i ukáže, aby si žáci mohli zkontrolovat správnost pravopisu.

Puzzle představují další zábavnou hru, kterou děti opět naleznou ve třídě u Mufa (<http://trida-u-mufa.webnode.cz/news/vyjmenovana-slova-po-b/>). Děti mají předlohu, podle které mají sestavit obrázek s vyjmenovanými slovy – viz obrázek 10.

Obrázek 10

Dostupné z:

<http://www.vyrostu.cz/Hry/%C4%8Cesk%C3%BDjazyk/Vyjmenovan%C3%A1slovapoBpuzzle.aspx>

2.3 Myslím, myslíš, myslíme

Do této kategorie jsou řazena cvičení, nad kterými je třeba trochu popřemýšlet. Tím nechci říct, že nad těmi předchozími nebylo třeba myslet, ale zde je navíc potřeba využít trochu kreativity a dítě se musí spoléhat jen na vlastní hlavu. Většina cvičení mu nebude nabízet nápovědy, jako tomu bylo v kategorii předchozí. Zatímco podkapitola *Hravé tvoření s vyjmenovanými slovy* byla převážně odkázána na počítač, většina těchto cvičení se obejde bez něj. Mnohdy dítěti stačí jen tužka, papír a jeho vlastní vědomosti spolu s fantazií. Cvičení zaměřené na problematická vyjmenovaná slova je vhodné k uvědomění si významu a následně k napsání správného *-i/-y*. Děti musí vymyslet takové věty, aby bylo zcela rozpoznatelné, v jakém smyslu jsou myšleny, aby nemohlo dojít k záměně. Patřila by sem například problematická dvojice MÍT x MÝT. Tuto metodu procvičování mohu doporučit nejen já, ale též je doporučována v článku z *Učitelských novin*.²⁴

Dle publikace *Základy českého pravopisu a pravopisná cvičení* od autorek Mileny Krobotové a Heleny Jodasové jsem se nechala inspirovat cvičeními, resp. psaním slohů. Příběh by měl být postaven na začlenění co nejvíce vyjmenovaných slov do děje. Určitě lze považovat tuto činnost za kreativní a zábavnou, nicméně by bylo asi vhodnější ji zařadit do starších ročníků. Starší žáci by měli již dostatečně pravopis ovládat. U mladších žáků by bylo ještě složité soustředit se na text a zároveň kontrolovat správnost pravopisu.

Hru *Pilní trpaslíci*, jejíž pravidla jsem našla na www.zlobidlo.cz/, by si ale už žáci 3. ročníků zahrát mohli. Hru může hrát jak jednotlivec, tak skupina. Učitel může zadat úkol, ať z vyjmenovaných slov po *m-* vyberou jen slovesa, nebo ať najdou nejdelší vyjmenované slovo po *p-*, či ať vypíší jen zvířata, která se objevují ve vyjmenovaných slovech apod. Variant je několik.

Další možností procvičování je hra, kterou žáci jistě také znají. Nese název *Šibenice*. Žák si zvolí jedno vyjmenované slovo a vymyslí k němu slovo příbuzné. Na tabuli napíše jen čárky, které značí počet písmen. Ostatní spolužáci hádají písmenka, která patří na vynechaná místa. Pokud neuhádnou, staví se šibenice. Tato hra může být hrána nejen ve třídě během hodiny českého jazyka na interaktivní tabuli

²⁴ HRNČÍŘOVÁ, Jana. Vyjmenovaná slova efektivně a s porozuměním. *Učitelské noviny* [online]. 2007, č. 3 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2343>.

za pomoci internetových stránek, ale školák si ji může zahrát sám, a to pokud zamíří na <http://skolakov.webnode.cz>, kde se hra ukrývá – viz obrázek 11.

Obrázek 11

Dostupné z:

http://skolakov4a.sweb.cz/CESKY_JAZYK/vyjmenovana_slova_po_S/hangman/sibeniceS1.html

Hádanky mohou být i na vyjmenovaná slova. Opět lze tuto hru hrát i bez počítače, anebo se žáci mohou pokoušet hádat na <http://www.brumlik.estranky.cz/file/453/vyjmenovanaslovab.htm>.

Jana Hrnčířová v *Učitelských novinách* hádanky také doporučuje a uvádí příklad, kdy by jedna z hádanek mohla vypadat následovně: Je to VS po b-, značí zvíře, které řehtá – odpověď: kobyła. Stejně tak ráda ve svých hodinách pracuje s kartičkami, na kterých jsou obrázky vyjmenovaných slov, a žák je musí seřadit dle pořadí. Nemusí to být jen hra individuální, ale žáci mohou pracovat i ve dvojicích. Kartičky jsou na lavici, jeden z dvojice se otočí a ten druhý vyřadí čtyři karty a spolužák pak musí uhádnout, která slova chybí.²⁵

²⁵ HRNČÍŘOVÁ, Jana. Vyjmenovaná slova efektivně a s porozuměním. *Učitelské noviny* [online]. 2007, č. 3 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2343>.

2.4 Ostatní typy cvičení na vyjmenovaná slova

Sem bych zařadila metody, které se nijak neshodují s předchozími cvičeními. Některé webové stránky převzaly písničky od Dády Patrasové na vyjmenovaná slova. Ta nazpívala sedm písniček, které se nachází na jejím CD s názvem *Školička s Dádou*. Každá píseň zastupuje jedno obojetné písmenko. Následující ukázka je na vyjmenovaná slova po b-.

<i>„Obyvatel bydlí v bytě,</i>	<i>V lese sbírá byliny,</i>	<i>Sem tam přidá na jatka</i>
<i>je to pěkný příbytek.</i>	<i>pěstuje i kytky.</i>	<i>nějaký ten dobytek.</i>
<i>Bystrý vidí, že tam nemá</i>	<i>Drží býka, kobylu,</i>	<i>Problém pro něj nemoh být</i>
<i>obyčejný nábytek.</i>	<i>zpracovává zbytky.</i>	<i>pořídít si nábytek.“²⁶</i>

Druhým typem cvičení jsou různé CD hry k zakoupení. Konkrétně by to mohlo být od firmy Terasoft *Český jazyk hrou I – Vyjmenovaná slova*. Toto CD obsahuje šest cvičení, díky kterým si dítě hravým způsobem procvičí vyjmenovaná slova. Cvičení se jmenují – *Skládání slov, Slova příbuzná, Řady slov, Soubor pirátů, Člověče, nezlob se a Zachraňte princeznu*. Stejně jako hry na internetu, tak i tyto obsahují nádherné ilustrace plné jasných barev.

Na webu www.hra-skolou.cz se rodiče a učitelé nejen inspiroují k hravému procvičení vyjmenovaných slov, ale formou stolní hry si je tu mohou také zakoupit. Jedna z her se jmenuje *Sysel slyšel myš*. Tato stránka doporučuje metody, kterými se mohou vyjmenovaná slova učit i bez použití počítače. Jsou zde hry typu: hledat nekratší nebo nejdelší vyjmenovaná slova, daný slovní druh; v letáku, novinách doma najít co největší množství vyjmenovaných slov anebo předvést doma či ve třídě vyjmenovaná slova pantomimou.

²⁶ Vyjmenovaná slova po B. *Vítejte ve třídě u Mufa* [online]. 15. 10. 2010 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://trida-u-mufa.webnode.cz/news/vyjmenovana-slova-po-b/>.

3 Digitální učební materiály – DUMy

Dnes existuje spousta učebních materiálů, ze kterých mohou rodiče, žáci a učitelé čerpat. To bylo nicméně ukázáno v předešlé kapitole. Jednou z největších webových stránek, ze kterých lze čerpat nespočetné množství materiálu nejen k předmětu český jazyk, ale i k ostatním předmětům, jsou stránky Metodického portálu RVP.CZ. Tento portál vznikl jako hlavní metodická podpora učitelů a podpora zavedení RVP ve školách. Smyslem bylo vytvořit prostředí, ve kterém se budou moci učitelé navzájem inspirovat a informovat o svých zkušenostech. Před hledáním určitého učebního materiálu si návštěvník může zatrhnout, zda chce, aby mu to vyhledalo DUMy jen z této stránky, nebo i z dalších stránek, kde je možné tyto materiály stáhnout. Ke každému staženému materiálu lze připojit vlastní komentář. Můžeme se tak dozvědět, zda dané cvičení splnilo očekávání a odpovídá cíli, který byl stanoven.

Z webových stránek www.dumy.cz mohou zájemci o studium a procvičování stáhnout několik dobrých nápadů k výuce. Cílem tohoto portálu je nabídnout školám a pedagogům pomocnou ruku při tvorbě učebních materiálů a sdílet je s ostatními. Všechny vložené materiály jsou kontrolovány editory, kteří hlídají daný materiál z hlediska formálního, z pohledu autorského zákona a především z pohledu obsahové a věcné správnosti. Pedagogové se mohou připojit do diskuzí.

Stejný cíl si klade webová stránka www.veskole.cz, kam mohou opět pedagogové ukládat své vytvořené DUMy, nebo si je odtud stahovat a využívat je při výuce na interaktivní tabuli, či se jimi mohou jen inspirovat. Učební materiály jsou rozděleny do kategorií, resp. stupňů škol. Na základě toho, o jaký předmět se pedagog zajímá, mu bude patřičný DUM vyhledán. Můžeme říci, že je tato stránka zaměřena převážně na cvičení na interaktivní tabuli, a to zejména na základě programu Smart, který může škola získat se zakoupením této tabule.

3.1 DUMy domů

Učební materiály se dají stáhnout na k tomu určených webových vzdělávacích stránkách. Z výše zmíněných tří portálů jsem stáhla několik učebních pomůcek, které mi přišly zajímavé a pro pedagogy a jejich žáky by měly jistý smysl. Převážně to jsou materiály s hravým obsahem, při kterých si dítě hraje a zároveň procvičuje vyjmenovaná slova. Je však třeba podotknout, že zajímavých nápadů a materiálů by

bylo možné stáhnout ještě několik. Každému učiteli a třídě vyhovuje něco jiného, proto výběr cvičení záleží pak už jen na nich. Z toho důvodu zde nelze zaznamenat veškeré materiály.

Z www.rvp.cz v podkategorii DUM jsem podle klíčového slova našla soubor s několika křížovkami od Miloše Novotného na vyjmenovaná slova po *p*- (viz obrázek 12). Do kategorie hádanek by patřila připravená cvičení od Miroslavy Gardoňové, která vytvořila kartotéku k jednotlivým vyjmenovaným slovům a po žácích vyžaduje uhodnout nejen vyjmenované slovo, ale dále je tato kartotéka doplněna o další úkoly – viz obrázek 13. V učebních materiálech, které jsou vyhledány, se nemusí objevit jen cvičení na vyjmenovaná slova a na předmět český jazyk. Vyjmenovaná slova jsou učební látkou, kterou lze zapojit i do jiných předmětů. Jedině tak by se dalo vysvětlit cvičení od Pavlíny Drtilové, která začlenila vyjmenovaná slova do prvouky. Pedagog může žákům zadat úkol, aby si vybrali nějaké zvíře, které je ve vyjmenovaných slovech, a z encyklopedie o něm vypsali co nejvíce informací. S těmito informacemi se může pak dále pracovat.

Co se týká webu www.dumy.cz, většina materiálů zobrazuje holý přehled vyjmenovaných slov či přehled slov příbuzných k těmto slovům, nebo klasické doplňování *-i/y*. Tento přehled nebo doplňování je jistě uvedeno i v učebnicích, se kterými školy při výuce pracují, proto jej nebudu uvádět jako příklad. Nicméně jsem našla i soubory, kde se objevuje hravý způsob procvičování. Jaroslava Šanková sem přiložila soubor, který obsahuje kromě doplňování *-i/y* a jiných úkolů také osmisměrku, která by děti mohla zaujmout nejvíce – viz obrázek 14.

Web www.veskole.cz spolu s jejími příklady učebních materiálů bych ráda zmínila až v praktické části, neboť i sem přispívá jedna z vyučujících, která mi poskytla rozhovor. Tyto materiály si jsou velice podobné s materiály od ostatních učitelů, kteří na tyto stránky taktéž přispívají. Dále jsem našla dvě zajímavá cvičení, která by se dala aplikovat na interaktivní tabuli, a ta byla zaměřená na hledání vyjmenovaných slov ve větě nebo obrázku.²⁷

²⁷ KINDLOVÁ, Hana. Vyjmenovaná slova S. In: *DUMy.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/20886>.

Čechrat si peří.

Rdít se, červenat se.

Podlouhlý plochý obal na
sypký, kusový a jiný
materiál.

Obrázek 13

Pokus se pomocí nápovědy odhalit vyjmenovaná slova.

Nakresli k nim obrázek.

Vymysli větu, ve které užiješ slovo příbuzné (barevně ho vyznač).

Vše zapiš do tabulky.

	plést se, chybně uvažovat
obrázek	

	plž s ulitou
obrázek	

Příloha č. 14

B Y S T R Ý Š Y M S B

M T A A N I L Y B Y L

L E P Ý R L P H T C H Í

Ý Š S M Ý E Ý B I R Z

N Y Í I T T C H I T A K

O L R L Y Y A T Ý V O

U S A Á S P Ž Ý M Ý D

Dostupné z:

<http://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/22970>

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Učení a procvičování vyjmenovaných slov na vybraných základních školách

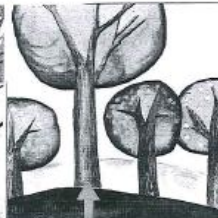
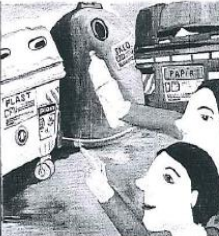
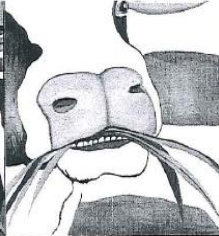
Po dobu třech měsíců jsem navštěvovala hodiny českého jazyka na Základní škole a Mateřské škole Husova v Táboře a Základní škole a Mateřské škole v Chotovinách. Na těchto školách jsem chodila do 3. třídy, kde se žáci postupně seznamovali s jednotlivými vyjmenovanými slovy. Sledovala jsem, jak výuka probíhá, kolik času děti na zapamatování vyjmenovaných slov mají, jaká slova jim dělají největší problém a s jakými naopak nemají problém žádný. Také mě zajímalo, co je při výuce nejvíce baví a zda paní učitelky využívají ke své práci interaktivní tabuli a nechávají se inspirovat některými webovými stránkami, třeba zrovna těmi, které se objevily v předešlých kapitolách. Vzhledem k tomu, že obě dvě školy mají více 3. tříd, na každé škole jsem pozorovala dvě 3. třídy. Měla jsem možnost porovnávat způsoby a metody výuky jednotlivých vyučujících nejen v porovnání vesnická škola a městská škola, nýbrž i paní učitelka z jedné školy a paní učitelka z té samé školy, protože na obou školách došlo k tomu, že jedna vyučující ve třídě má k dispozici interaktivní tabule a druhá ne. Byla jsem překvapena, jak na téže škole pracuje každý učitel s jinými pomůckami, metodami a jak jeho hodiny probíhají naprosto odlišně. Pravděpodobně na to má vliv dispozice interaktivní tabule ve třídě. Nicméně jsem vyzorovala, že se od sebe liší i výuka tříd, které tuto tabuli využívají. Jak říkají paní učitelky, vždy záleží na kolektivu, jaký máte, a na základě toho se i pro ně cvičení a celkově výuka přizpůsobuje. Každé paní učitelce se osvědčilo něco jiného.

Když jsem začala chodit do těchto tříd, všechny začínaly probírat vyjmenovaná slova po *b-*. Není pochyb, že tento gramatický jev je pro žáky velice náročný. Proto je potřeba, aby pedagog vymyslel žákům pomůcku, která jim učení usnadní. Některé vyučující dávají svým žákům seznam vyjmenovaných slov, kdy k jejich zapamatování napomáhají obrázky představující dané slovo – viz obrázek 15. Stejně tak i samotná výuka by měla být živá a neměla by děti unavovat. Jednotlivé formy cvičení by se měly často proměňovat.

Na začátku každé hodiny českého jazyka dochází k opakování vyjmenovaných slov. Každá vyučující toto cvičení pojímala odlišně. Paní učitelka ze Základní školy

v Chotovinách nejdříve říká pomalu vyjmenovaná slova, děti je po ní opakuji, a pak je opakuji ještě jednou, ale tentokrát už bez paní učitelky, která jen tleská dětem do rytmu. Třída z druhé školy rovnou opakuje, nicméně bez tleskání. V případě, že se objeví slovo, které je pro děti problematické, jako je „být“, zopakují si zároveň jeho význam. V tomto případě „být = existovat“. Paní učitelka Stradová ze Základní školy v Táboře velmi při hodinách využívá interaktivní tabuli, proto jakmile si řeknou vyjmenovaná slova společně nahlas, za odměnu jim pustí písničku s Dádou, kde si slova dané obojetné souhlásky zopakují znovu. Zde bych chtěla podotknout, že mě velice nadchlo, jak děti píseň umí zpívat nazpaměť a jak je to baví.

Obrázek 15

				
vyza mořská ryba	povyk křik, rámus, rozruch	výheň ohniště, do něhož se vhání vzduch; horko	cavyky okolky, průtahy	vyžle velmi hubené dítě
				
výr	vydra	výt	vysoký	vykat
				
výskat radostně vykřikovat vysokým hlasem	zvykat učit se ustálenému způsobu jednání	žvýkat překusovat	vy-, vý- předpona	vy zájmeno 2. osoby množného čísla

Učebnice didaktiky uvádí, že by žáci měli nejdříve zdůvodnit pravopis a následně až potom říci, jaké tam bude *-i/y*.²⁸ V tomto případě to bylo na školách u většiny případů naopak. Na druhou stranu však nemohu říci, že by žáci kvůli tomu ve vyjmenovaných slovech chybovali. Zároveň didaktické příručky uvádí, že vlastní jména by měla být zařazena do řad jen výjimečně, a to jen v takových případech, pokud máme ve třídě Zbyška, nebo pokud se škola nachází buď přímo, nebo v okolí např. Příbyslavi.²⁹ Tím se ale školy neřídí a zavádí některá vlastní jména do ucelených řad.

Ve dvou třídách jsem se setkala se speciálním sešitem, který musí mít každý žák. Tento sešit je souborem vyjmenovaných slov. Žák si do něj společně s vyučujícím zapíše dané slovo, a pak se děti učitel ptá, jaká jsou jeho příbuzná slova. Děti si píšou i tzv. chytáky, které by jim mohly dělat problém. Problematický jev je vysvětlen na základě slovního spojení. Příkladem by mohlo být spojení: *bílá květina býlí na zahradě*. Dále se výuka vyvíjí již podle pomůcek, které jsou v každé třídě k dispozici (interaktivní tabule, klasická tabule, kartičky s *-i/y*, nástěnné tabule s vyjmenovanými slovy).

Uváděla jsem, že dvě paní učitelky nemají možnost pracovat s interaktivní tabulí. Děti je proto potřeba zaujmout a motivovat jiným způsobem. Víme, že děti jsou hravé a soutěživé. Co takhle si zahrát a zároveň procvičovat vyjmenovaná slova a stát se vítězem? Žáci ze Základní školy v Chotovinách vlastní malé kartičky, na kterých jsou vyjmenovaná slova. Kartičky otočí tak, aby je neviděli. Zamíchají je, a jakmile uslyší start, skládají postupně řady vyjmenovaného slova dle pořadí. Kdo je první, vyhrává. Jinak procvičují na Základní škole v Táboře, kde postačí mít jen dvě tužky. Vyučující říká slova a děti za pomoci tužek (jedna značí *-i*, dvě *-y*) ukazují správné písmenko. Podobně pracují s dětmi i dvě paní učitelky s interaktivní tabulí, protože jak obě uvedly, děti mají tabuli jen za odměnu. Na začátku hodiny jim paní učitelka řekne, že pokud budou pracovat správně a stihnou vše, co si připravila, budou za odměnu pracovat na interaktivní tabuli. Ne vždy ale děti poslouchají, a tak dětem postačí také dvě kartičky, kdy na jedné je *-i* a na druhé *-y* a děti ukazují jednotlivé kartičky podle toho,

²⁸ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 97. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

²⁹ HAUSER, Přemysl a Karla ONDRÁŠKOVÁ. *Základy didaktiky českého jazyka pro první stupeň základní školy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1991, s. 56. ISBN 80-210-0239-5.

co uznají za správné. Tuto metodu uvádí ve své publikaci *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy* i Milan David a tvrdí, že pedagog díky tomu zjistí, jakému žákovi vyjmenovaná slova dělají a nedělají problém, či s jakými slovy si nejsou žáci ještě jisti.³⁰ Navíc o tomto způsobu procvičování jedna z učitelek vypovídá: „*Je to mnohem rychlejší, protože než se všichni vystřídají u tabule, zabere to spoustu času.*“ Druhá vyučující se snaží děti při hodině českého jazyka trochu rozhýbat, proto jakmile ve slově bude *-i*, postaví se jako měkké *-i*, a pokud bude tvrdé, jak říká ona: „*Budete sedět jako ty pecky, které jsou tvrdé.*“ Tuto aktivitu využívala i tak, že postupně říkala slovo vyjmenované nebo příbuzné. Děti si v tomto případě stouply, a pokud to nebyla ani jedna z těchto variant, seděly.

Pedagog při těchto cvičeních pozoruje pohotovost žáků u daného jevu a jeho případné odůvodňování. Pokud bychom se vrátili zpět k vyučujícím bez interaktivní tabule, tak pro další cvičení na vyjmenovaná slova využívají školních učebnic, kdy v učebnicích se také objeví nějaká křížovka, ze které vznikne tajenka, nebo děti spojují věty s vyjmenovanými slovy. Hádanky mohou být tohoto typu „*Patří ke krávkě a teletě – býk.*“ Nebo věty obsahují pravopisné chyby a děti je mají přepsat správně či z nabídky vyjmenovaných slov mají to vhodné zařadit do textu, aby dával smysl.

Bylo shrnuto procvičování, ke kterému není zapotřebí interaktivní tabule. Nyní nahlédneme do výuky s interaktivní tabulí. Začátek hodiny byl objasněn. Víme také, že práce s interaktivní tabulí je jen za odměnu. Paní učitelka ze Základní školy v Chotovinách velmi klade důraz na rozpoznání kořene u slov příbuzných a vyjmenovaných. Jen na základě toho děti podle ní zjistí, zda dané slovo má něco společného se slovem příbuzným. Na interaktivní tabuli pro ně připravila cvičení na hledání společného kořene v řadě slov – viz obrázek 16. Tato paní učitelka pracuje s již zmíněným webem www.skolakov.webnode.cz. Také se nechává inspirovat stránkou <http://dum.arcs.cz/rozbior-stavby-slova.htm>, která pracuje s tvaroslovím, nebo stránkami http://www.onlinecviceni.cz/exc/list_sel_topics.php. Vyučující z druhé školy se nechává v sestavování cvičení taktéž inspirovat stránkami *Školákov*. Nicméně společně s interaktivní tabulí dostala program Smart, o kterém jsem se již také zmínila, a vytváří si buď cvičení sama, anebo jí napomáhají DUMy ze stránek www.veskole.cz.

³⁰ DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001, s. 13-14. ISBN 80-7040-516-3.

Cvičení jsou velice hravá a každý žák touží po tom, aby byl vyvolán a aby mohl ukázat, že ví, jaké tam bude písmenko, nebo že umí objasnit ostatním spolužákům význam daného slova. Při mé první náslechové hodině mi bylo předvedeno cvičení, kdy kruh spolkně žákem přesunuté písmenko, pokud to je pravopisně správně, anebo ho naopak vyplivne – viz obrázek 17. Dále jsem měla možnost zhlédnout cvičení na objasnění významu daného jevu – viz obrázek 18. Další cvičení je pro děti překvapením, protože na tabuli se rychle mění obrázky. Žák klikne na obrázek a na nějakém se los zastaví. Poté musí žák kliknout na jedno ze tří možností, které jsou v nabídce, a označit, co je na obrázku. Ráda bych ještě zmínila jedno cvičení, které mě na interaktivní tabuli zaujalo. Je to pexeso, kdy žáci při této hře k sobě hledají slovo příbuzné a vyjmenované – viz obrázek 19. Různých typů cvičení je několik, a tak jsem vybrala jen ty, které se při hodině českého jazyka objevily, když jsem byla přítomna. Kromě DUMů z této stránky se paní učitelka inspiruje také z <http://diktaty.ewa.cz/diktold/>, kde jsou typické diktáty na vyjmenovaná slova, neboť paní učitelka každou hodinu píše s dětmi krátká cvičení na známky. Přestože pokud bych opět zmínila publikaci od Milana Davida, tak v té uvádí, že by se diktáty na tento gramatický jev neměly objevovat, a pokud ano, tak jedině ve smyslu cvičných diktátů, nikoli na známky, neboť toto učení je výcvikem počátečním a žák se k němu bude vracet i ve vyšších ročnících, a dále každému žákovi trvá jinak dlouho, než se jeho znalost změní v automatizované používání.³¹

Obrázek 16

B	Ý	K					
B	Ý	Č	E	K			
P	Ý	CH	A				
P	Y	Š	N	Ý			
	S	Y	T	Ý			
N	A	S	Y	C	E	N	Ý
U	S	Y	CH	A	T		
	S	U	Š	E	N	Ý	

			S	L	Y	Š	E	T			
		N	E	S	L	Ý	CH	A	N	Ý	
			S	L	U	CH					
N	E	P	O	S	L	E	CH	L			
		P	O	S	L	U	CH	Á	R	N	A
		P	O	S	L	U	CH	A	Č	I	
		V	Y	S	L	Y	Š	E	T		
		V	Ý	S	L	E	CH				
		N	E	S	L	Y	Š	Í	C	Í	

BIČÍKOVÁ, Vladimíra. *Pavučinka: vyjmenovaná slova : [soubor pravopisných cvičení s logickým vvozováním]*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiaš. 2006. 4 sv.. ISBN 80-731-1076-8.

³¹ DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001, s. 15-16. ISBN 80-7040-516-3.

Obrázek 17

Dostupné z: <http://www.veskole.cz/dumy/zakladni-skola-1-stupen/dum-vyjmenovana-slova-po-b>

Obrázek 18

Příbuzné slovo k vyjmenovanému slovu lysý

A poslyš	C lyska
B vylisovat	D spolykat

Dostupné z:

<http://www.veskole.cz/dumy/zakladni-skola-1-stupen/vyjmenovana-slova-po-l-procvicovani-1>

Obrázek 19

Dostupné z:

<http://www.veskole.cz/dumy/zakladni-skola-1-stupen/vyjmenovana-slova-po-l-procvicovani-1>

4.1 Rozhovory s vyučujícími

V rámci této práce jsem požádala vyučující tříd, u nichž jsem měla následovné hodiny, o krátký rozhovor, který mi měl trochu odtajnit, kde se vyučující inspirovali metodami, které v hodinách aplikují, jaká vyjmenovaná slova dělají dle jejich názoru dětem největší problém a jaká naopak ne. Také jsem nemohla opomenout jednu z nejdůležitějších otázek – zda je metoda za pomoci internetových zdrojů a interaktivní tabule efektivnější než metoda učebnicová.

Jedna z vyučujících krátkou dobu pracovala v Montessori škole. Samozřejmě mě zajímalo, zda se inspirovala jejich výukou a odnesla si odsud nějaké metody nebo poznatky. V první řadě pochválila obrovské množství pomůcek, které mají děti na této škole k dispozici. Co ji ale asi nejvíce ovlivnilo, byl přístup k dětem. Nesnaží se děti donutit, aby se něco naučily, snaží se je k tomu přivést, nějak jim odůvodnit, proč je důležité, aby to uměly. Říká, že se je snaží přivést k touze objevovat. Dále paní učitelka usiluje o to dát dětem možnost volby. Toho se snaží docílit cvičeními, které žákovi rozdá na papíru a je jen na něm, kterým cvičením začne. Každé to cvičení má jinou obtížnost a procvičuje jiný gramatický jev. To využívá nejen v hodinách českého jazyka, ale třeba i matematiky. Celkově se snaží o to, aby hodina nebyla stresující ani pro vyučujícího a ani pro žáky. Z části se v hodinách projevuje lehce volnější režim ve smyslu, pokud žák bude s cvičením hotov dřív, může si vzít ze zadní části třídy jakoukoli knížku a číst si v ní. Ve třídě je malá knihovnička. Vyučující zastává názor, že pokud si dítě knihu vezme, také se s ní učí. Pro děti to je změna aktivity, hodina neprobíhá stereotypem a děti to mnohem více baví.³² Uvádí, že čím je změna častější, tím je to lepší. Děti jsou pak plné energie a věnují látce mnohem více pozornosti. Dá se říci, že všechny paní učitelky dávají dětem na naučení a procvičování jedné řady vyjmenovaných slov měsíc. U těch kratších, jako je např. po z-, týden. Zajímavá otázka jistě také je, zda je vůbec nějaká metoda, kterou se děti vyjmenovaná slova dovedou naučit lépe a snáze. Jednoznačně u této otázky došlo ke shodě vyučujících, kteří tvrdí, že je to individuální a zároveň to závisí na konkrétní třídě, neboť každá třída je jiná a tvoří ji jiná skupina dětí, kterým může vyhovovat něco jiného. Jiným způsobem se učí

³² BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 98. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

žáci, kterým se rodiče denně věnují, čtou s nimi, a jinak žáci ze sociálně slabé rodiny a žáci s některou poruchou učení. *„Pro každou třídu existuje jedna nejlepší cesta, jak je to dobře naučit, ale pro každou třídu je to jiná cesta,“* řekla vyučující Mgr. Nataša Trnavská. To lze potvrdit už jen z toho, že jedna třída využívá při výuce písničky od Dády Patrasové na vyjmenovaná slova, dětem i vyučujícímu to vyhovuje, a druhá paní učitelka tuto metodu vyzkoušela, ale neosvědčila se jí, protože každá škola učí jiná vyjmenovaná slova a písničky se nedají použít plošně. Řady slov nemusí být pro některé školy úplné.

Důležité ale pro žáky je, aby pochopili význam vyjmenovaného slova a rozpoznali jeho kořen, který jim pomáhá s odůvodněním, k jakému vyjmenovanému slovu daný výraz patří. Že je důležité především znát význam, s tím souhlasí i další paní učitelka. Z pozorování vyučujících nejvíce dělají žákům problém řady vyjmenovaných slov po *m-*, *p-*, *v-*. Po *v-* je zejména problém s předponami. Ale problémové je hned první vyjmenované slovo *„být“*. A jak dopadla odpověď na otázku, zda je výuka na interaktivní tabuli a za pomoci internetových zdrojů efektivnější než zaběhlá učebnicová metoda? Dle názoru vyučujících může učebnicová metoda dát žákům úplně to samé jako práce s interaktivní tabulí. *„Dobrou výuku vždy dělá učitel a jeho osobnost a metody,“* říká Mgr. Martina Fraitová. Důležité je, jak tuto práci a cvičení uchopí pedagog. *„Záleží čistě na tom, jak to učitel těm žákům podá a v tom okamžiku může být i klasická frontální výuka zábavná. Jde čistě o přístup učitele,“* uvedla Mgr. Nataša Trnavská. Zároveň ale říká, že pokud by si měla vybrat mezi těmito dvěma způsoby, nedokázala by si jeden z nich vybrat. Ideální podle ní je kombinace obou. Vyučující Mgr. Iva Stradová uvádí, že výuka za pomoci interaktivní tabule je hlavně pro děti zábavnější a zároveň si myslí, že je toto procvičování dovede více motivovat. Na druhé straně ale stojí v opozici, protože upozorňuje na jistý fakt, že uteče spoustu času, než se děti u tabule vystřídají. Mnohem rychlejší je podle ní ukazování správného *-i/y* kartičkami, kdy se procvičí mnohem více pravopisných jevů a děti zapojí mozek mnohem více. Odpovědi vyučujících se shodují s tím, co ve své knize uvádí Milan Polák, který klade důraz na osobnost a tvůrčí činnost učitele českého jazyka, bez které by žádný projekt nefungoval.³³

³³ POLÁK, Milan. *Učitel českého jazyka a současná základní škola: (se zaměřením na edukační materiály předmětu)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 66. ISBN 80-244-0585-7.

Jak bylo řečeno na začátku, výuka v každé třídě probíhá jinak, tudíž se i každému učiteli osvědčilo a naopak neosvědčilo něco jiného. Co se zásadně osvědčilo u vyučujících, kteří toto ve třídě zavedli, bylo vedení sešitu jen na vyjmenovaná slova. Osvědčilo se to i přesto, že to zabírá spoustu času. Jedné z paní učitelek se neosvědčil nátlak na děti, a to v tom smyslu, že jim zkrátila na vypracování cvičení časový interval. Výsledky byly pak horší oproti výsledkům ze cvičení, na které měli žáci mnohem více času. Osvědčilo se také neustálé hlasité opakování vyjmenovaných slov nejen na začátku hodiny, ale i v průběhu. Druhá paní učitelka o sobě říká, že je diktátová, a tak se jí na základě toho osvědčilo psaní diktátů každou vyučovací hodinu českého jazyka. Mezi neosvědčená cvičení patří cvičení na hledání záměrných chyb v textu, což patří mezi ta náročnější cvičení. Naopak se ještě osvědčilo tvoření vět, ve kterých je dostatečně význam gramatického jevu vysvětlen.

4.2 Dotazníkové šetření ve 3. ročníku na vybraných základních školách

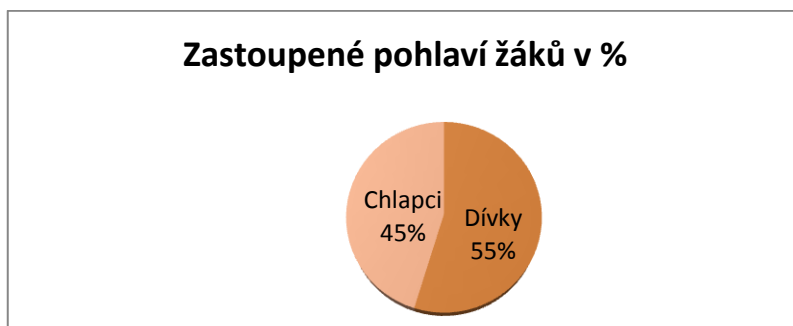
Žáci 3. ročníků, se kterými jsem se setkávala na hodinách českého jazyka, ode mě dostali dotazník k vyplnění na doma, který měl zmapovat jejich názor na možnosti procvičování vyjmenovaných slov. Chtěla jsem se také dozvědět, jaká vyjmenovaná slova jim dělají problémy a jaká nikoli. Zajímalo mne, zda doma procvičují vyjmenovaná slova a jaké metody k tomu využívají, a zda doma pracují s internetovými stránkami a jaký mají názor na jejich využívání oproti učebnicím.³⁴ Součástí dotazníku byly i čtyři otázky pro jejich rodiče, od kterých jsem se snažila získat názor na používání a procvičování vyjmenovaných slov za pomoci elektronických technologií. Dotazník byl zakončen doplňovací otázkou pro rodiče, které jsem požádala o zavzpomínání na jejich školní léta a výuku vyjmenovaných slov. Tato otázka byla však jen pro zájemce.

Celkem bylo do čtyř 3. tříd rozdáno 78 dotazníků. Z toho se jich vrátilo 60. Nicméně musíme brát v úvahu, že se tento dotazník rozdával žákům ve věku devíti let a ti nemají s vyplňováním dotazníků žádné zkušenosti. Na základě vyhodnocení správného vyplnění bylo z počtu 60 dotazníků odebráno 18, které nebyly vyplněny dle úvodních pokynů. Z toho vychází číslo 42. Z tohoto počtu dotazníků bylo možné dále pracovat se získanými informacemi. Následující graf znázorňuje počet správného vyplnění dotazníků žáky v procentech dle pohlaví. Dotazník byl vyplněn celkem 55 %

³⁴ Viz příloha č. 1 a 2.

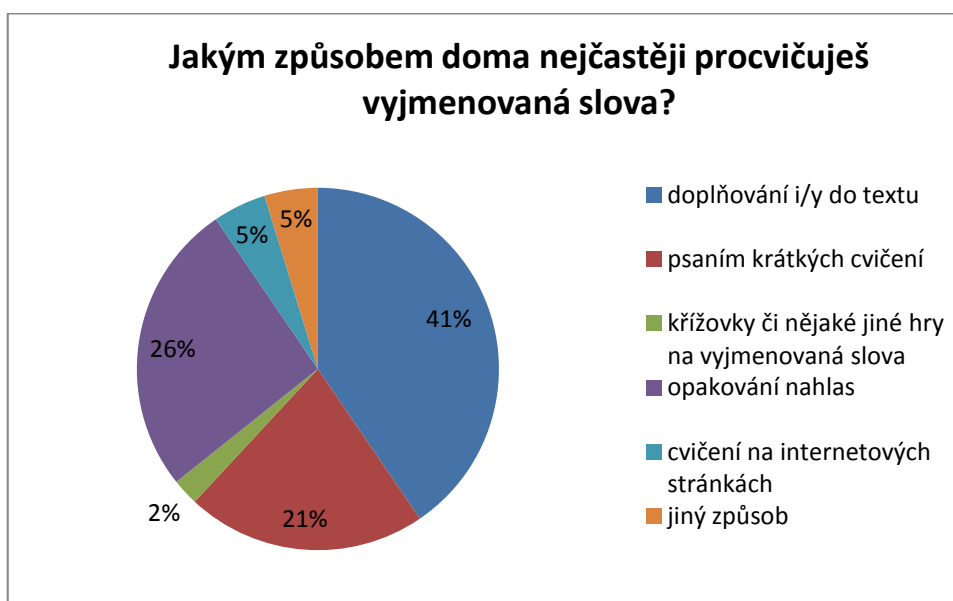
dívkami, což odpovídá počtu 23 dívkám, a 45 % chlapci, což odpovídá 19 chlapcům. Pohlaví tak bylo poměrně vyrovnané.

Graf č. 1

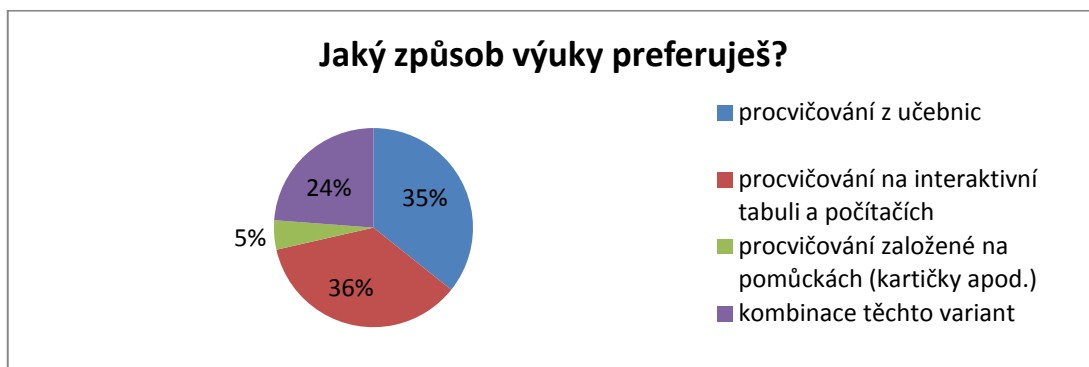
Bylo velice zajímavé porovnávat dvě školy fungující v odlišném prostředí – město, vesnice. Mnohem zajímavější bylo porovnávat dvě školy, co se týkalo metod, které jsou na každé škole aplikovány. Ačkoliv se žáci jednotlivých škol neznají, jejich odpovědi byly v podstatě totožné. Následující graf ukazuje, jakým způsobem žáci nejčastěji vyjmenovaná slova procvičují. 40 % žáků odpovědělo, že nejvíce doplňováním *-i/y* do textu, 26 % si opakuje vyjmenovaná slova nahlas a 21 % si tento jev procvičuje psaním krátkých cvičení. Je zajímavé, že na internetových stránkách procvičují jen 2 % žáků, přestože dvě třídy pracují s interaktivní tabulí ve škole.

Graf č. 2

Odpověď na otázku, jaký způsob daný žák preferuje, byla překvapivá, neboť 36 % žáků preferuje výuku na interaktivní tabuli a počítačích, ale těsně za tím je procvičování z učebnic s 35 %; 24 % preferuje kombinaci těchto variant spolu s procvičováním za pomoci pomůcek.

Graf č. 3

V další otázce jsem se pokoušela zjistit, zda žáci využívají nějaké metody při procvičování vyjmenovaných slov. U 69 % dětí byla odpověď záporná. U žáků, kteří odpověděli ano, se často objevují metody typu opakování vyjmenovaných slov nahlas, procvičování na internetu, zábavné hry na vyjmenovaná slova, použití kartiček, tvoření vět s problémovými vyjmenovanými slovy, která se dají snadno zaměnit (*pil X pyl*).

Otázka čtvrtá byla podobná otázce číslo jedna. Ptala jsem se, jak jediné doma procvičují vyjmenovaná slova. Tentokrát byly na výběr jen tři možnosti, kdy naprosto vyhrály učebnice a jiné písemné materiály se 71 %, 19 % obdržel internet a 10 % žáků napsalo jinou variantu, kde se často objevovala kombinace těchto možností.

Také mě zajímalo, jak často se žáci doma učí. 52 % odpovědělo, že se učí vyjmenovaná slova maximálně 3 dny v týdnu, 29 % odpovědělo 4–5 dní v týdnu a denně se učí jen 19 %.

V šesté otázce jsem se ptala na nejproblematictější vyjmenovaná slova. Překvapením bylo, že 24 % považuje za nejproblematictější vyjmenovaná slova po *b-*. Žáci přiznali, že jim dělá problémy z toho důvodu, že obsahuje slovo *být*, které má spoustu příbuzných slov a i to slovo samotné na pochopení významu je pro ně obtížné. Jedna z žákyň se svěřuje, že nazpaměť je umí, ale problém jí dělá zařadit slovo ke správnému slovu příbuznému. Protože žáci měli dotazník vyplňovat spolu s rodiči, jedna z maminek píše za dceru, že to je právě tato řada, protože je první a dcera si

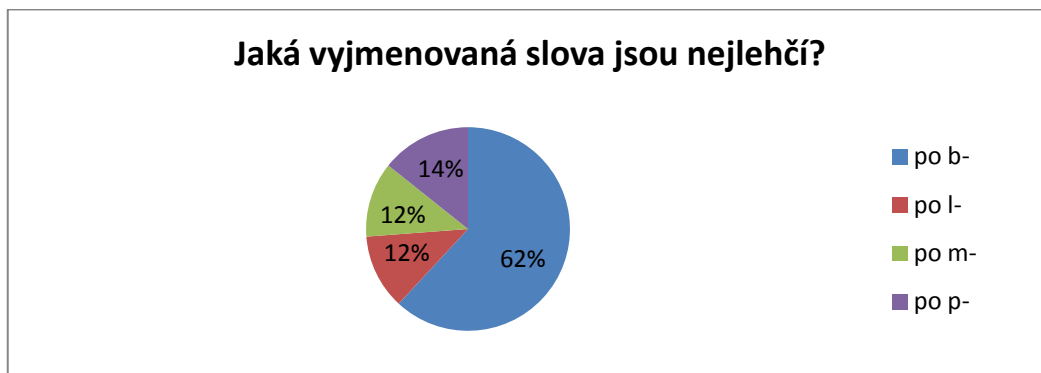
musela najít nějaký systém, jak se jednotlivá slova učit. Nejvíce procent ale obdrželo vyjmenované slovo po *m-* s 36 %. Největší obtíže dělají slova *smýkat*, *dmýchat* a *mýtít* a dvojí význam *my* a *mi*. Dále následuje s 26 % po *p-*, u kterého žákům dělá problém odůvodňování slov, a poslední je již zmíněné *b-*. U této otázky je důležité zmínit, že žáci měli na výběr jen ze čtyř možností, neboť jedna ze škol neměla naučené ještě všechny řady. Jinak by jistě prvenství obsadila vyjmenovaná slova po *v-*.

Graf č. 4

Dotazníkové šetření pro děti bylo zakončeno zkoumáním subjektivního názoru na nejlehčí vyjmenované slovo. Jednoznačně lze z grafu vyčíst, že absolutním vítězem je vyjmenované slovo po *b-* s 62 %. Na druhém místě se 14 % po *p-* a souběžně 12 % měla slova po *l-* a *m-*. Nejčastější odůvodnění výběru odpovědi po *b-* bylo, že byla ta první a šla dobře zapamatovat.

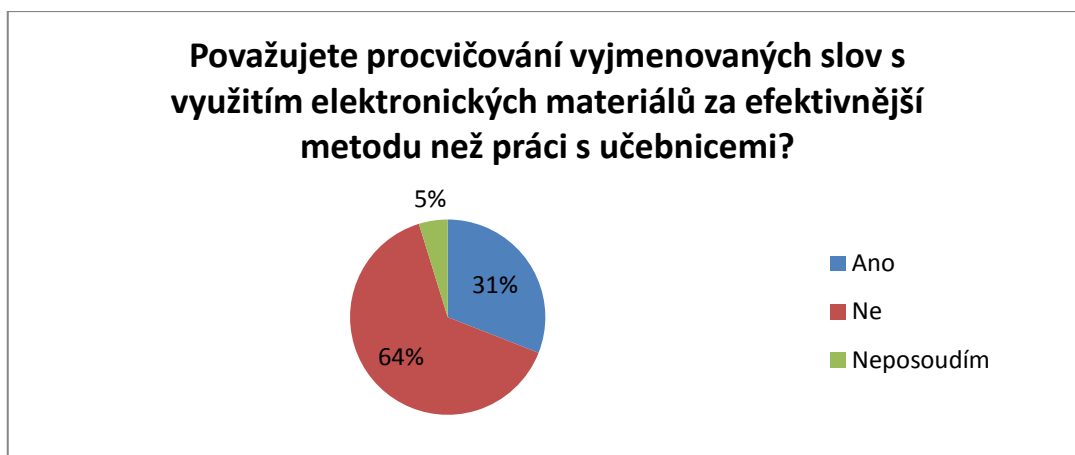
Graf č. 5

4.3 Dotazníkové šetření pro rodiče

Bylo zmíněno, že součástí dotazníku pro žáky byl i dotazník pro jejich rodiče. Z výsledků vyšlo, že naprostá většina, konkrétně 64 %, nepovažuje za efektivnější využití elektronických materiálů oproti učebnicím. Ti, co odpověděli opak, se odvolávali na zábavnější formu učení, která je pro děti mnohem více srozumitelná, a na samostatnou kontrolu počítačem. „*Je to rychlejší a dcerku to více baví, hned vidí zaškrtnuté chyby*“, píše jeden z rodičů. Ostatní rodiče, kteří spíše preferují učebnice, tvrdí, že si dítě pravopis psaním lépe zapamatuje. Písemné a ústní procvičování považují za lepší formu k zapamatování. Jeden rodič si myslí, že elektronické materiály často svádějí k rozptylování pozornosti. 5% rodičů se zdají obě metody srovnatelné.

Graf č. 6

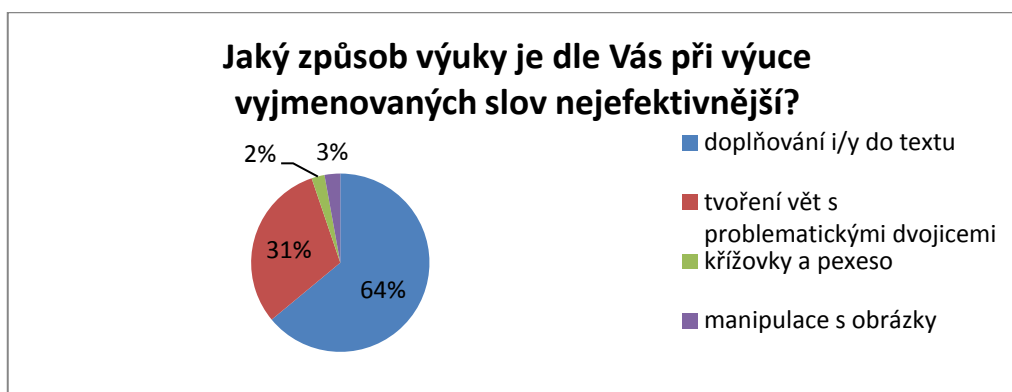

Se svými dětmi se doma učí 90 % rodičů, ostatních 10 % ne. 52 % rodičů jim ani neradí, jak se nejlépe vyjmenovaná slova naučit, ale těsně za tím 48 % ano. Nejčastěji jim radí, aby se vyjmenovaná slova učila jako básničku. Jeden z rodičů se zaměřuje na problematiku dvojice, se kterými tvoří věty. Často se děti snaží přivést k vyjmenovaným slovům za pomoci her – rozdělením na zvířata a věci. Pomáhají dětem s objasněním významu slov. Jeden rodič přiznává, že často využívají učebnice z nakladatelství *Tobiáš*, které by se daly zařadit mezi hravější formu učení za pomoci tištěných publikací. Publikacemi z tohoto nakladatelství se nechává inspirovat i jedna z dotazovaných vyučujících, která si dělá sbírku učebnic se cvičeními pro děti, které mají nějakou poruchu učení, a tato cvičení pak řadí do výuky. Pokud se ale vrátíme k radám rodičů, tak dále svým dětem radí, aby si jednotlivé řady rozdělily na malé

úseky.³⁵ Nicméně ze všeho nejvíce se rodiče shodli na pravidelném opakování.

V poslední otázce měli rodiče vyjádřit svůj názor, jaký způsob se jim zdá při výuce nejefektivnější. Shodli se společně s dětmi, neboť 64 % rodičů považuje za nejefektivnější doplňování *-i/y* do textu. 31 % považuje za efektivní tvoření vět s problematickými slovy, 3 % manipulace s obrázky a kartičkami a 2 % křížovky a pexeso. Poslech písní na vyjmenovaná slova se u rodičů neujal.

Graf č. 7

Doplňující otázka byla určena jen těm, kteří se chtějí podělit o své vzpomínky na školní léta a výuku vyjmenovaných slov. Pokud bychom měli začleňovat i ty dotazníky, které byly nakonec vyřazeny kvůli nesprávnému vyplnění, tak by na tuto otázku odpovědělo 33 % rodičů. Nicméně celou dobu kalkuluje se 42 dotazníky a z nich odpovědělo jen 19 %, což odpovídá pouze osmi rodičům. Pokud shrneme výpovědi, jejich školní výuka převážně spočívala v drilu a memorování, což podle jednoho z rodičů s sebou přinášelo stres. Jiný rodič vzpomněl na pravidelné diktáty ve škole a přepis vět správně. „*Nejprve jsme se je učili vyjmenovat, ukazovali jsme si je na obrázcích, pantomimou...*“, zněla jedna z výpovědí. Další rodič si vzpomněl na víkendové zkoušení dědečkem. Učili se z učebnic, protože tehdy počítačová metoda nebyla zavedena do výuky. Vzpomenuta byla i skupinová hra, v rámci které paní učitelka rozdělila žáky ve třídě na dvě skupiny. Každý žák měl kartičky s *-i/y* a ona říkala slova a žáci ukazovali správnou kartičku. Spočítala, kolik jich to má správně, a napsala body. Největší problém dělala vyjmenovaná slova po *p-*, *s-* a *v-*.

³⁵ DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001, s. 12. ISBN 80-7040-516-3.

ZÁVĚR

Na samém počátku této práce byla položena otázka, na jejíž odpověď jsem se snažila přijít pozorováním žáků na hodinách českého jazyka, z jejich výpovědí, které uvedli do dotazníku, z výpovědí jejich rodičů a samozřejmě také z rozhovorů s učiteli. Jsou internetové zdroje efektivnější než výuka za pomoci učebnic? S odhodláním a s jistotou bych před tímto pozorováním odpověděla, ano jsou. Děti to baví, a když je to baví, musí se toho i víc a lépe naučit. Právě to považuji za pravidlo efektivity. Ale zjistila jsem, ano, děti to baví, protože procvičování na internetových stránkách a na interaktivní tabuli je mnohem hravější metoda než procvičování z učebnic, ale to nemá nic společného s efektivitou. Ve třídách s interaktivní tabulí jsem viděla, jak žáci touží po tom, aby je paní učitelka vyvolala a oni mohli u tabule předvést, že to také umí, a zároveň se i trochu vytáhnout před ostatními spolužáky, že oni to také ví. Je to něco jiného, nového, co se na školách postupně zavádí, ale podle paní učitelky ze Základní školy Husova děti časem stejně všechno omrzí a hledají zase něco nového, co by je mohlo více bavit. Navíc přes to všechno z výsledků dotazníků vyplývá, že děti raději procvičují z učebnic. Děti daly přednost učebnicím a klasickému doplňování před internetem a interaktivní tabulí, přestože doma a některé ve škole procvičují i za pomoci internetu, jak nám sdělila jedna paní učitelka, které se děti chlubily. Zároveň uvádí, že více na internetových stránkách vyjmenovaná slova procvičují chlapci než dívky. Jejich rodiče mají na učebnice stejný názor, jak vyšlo z výsledků. Můžeme tak usoudit, že většina rodičů spoléhá a důvěřuje již zaběhlým učebnicím, z kterých se učili i oni sami. Děti přitahují k výukovým internetovým stránkám lákavé ilustrace, jak je možno zhlédnout v obrázcích v textu, protože jsou využity velice výrazné a veselé obrázky. Navíc některá cvičení jsou doplněna o zvuky, které děti také lákají.

Na základě vypořádání opravdu došlo ke shodě mezi žáky a učiteli, neboť obě dvě skupiny se shodly, že největší problém dělají vyjmenovaná slova po *m-* a *p-* a také po *v-*. Co se týká nejméně problémových, tak opět došlo ke shodě, kdy se oběma skupinám zdají poměrně bezproblémová vyjmenovaná slova po *b-*.

Je jistě potřebné, aby spolu 1. a 2. stupeň spolupracoval. Vyjmenovaná slova se procvičují nejen ve 3. třídě, ale i ve vyšších ročnících, a to i na 2. stupni. Z toho důvodu musím opět dát za pravdu paní učitelce, která žáky učí i ta méně frekventovaná vyjmenovaná slova, jako jsou *vlys*, *plytký*, *vyza* apod. Zdá se jí to logičtější, když se teď

žáci učí ucelené řady vyjmenovaných slov. Později by musela být do těchto řad vložena nová slova. Navíc musíme vzít v úvahu, že v tomto věku jim jde zapamatování snáze, a jak uvádí didaktické příručky, co se žák v tomto věku naučí, umí už napořád.³⁶

Uvažovala jsem i o tom, zda by výsledky dopadly stejně, kdyby se daly žákům za 15–20 let, kdy tyto děti budou už dospělé. Zajímalo by mne, kdyby ten samý nebo obdobný dotazník dostaly jejich děti, zda by také vyšlo, že děti a oni sami preferují výuku z učebnic.

Dle mého názoru učebnice ze škol rozhodně nezmizí. Budou se sice stále více a více zavádět nové technologie do výuky, ale učebnice budou stále aktuální a stále využívané. Souhlasím s tím, že je naprosto ideální kombinovat obě metody. Zároveň ale chápu, že skloubit to vždy nejde, protože než se na počítači vše připraví a než se u tabule všechny děti vystřídají, zabere to spoustu času. Navíc hravě procvičovat se nemusí jen na internetových stránkách, ale dnes vzniká už stále více a více učebnic a pracovních sešitů, kde si na své jistě přijde každé dítě, které se chce hravě učit a procvičovat vyjmenovaná slova.

³⁶ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 96. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-4251-0.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BIČÍKOVÁ, Vladimíra. *Pavučina: vyjmenovaná slova: [soubor pravopisných cvičení s logickým vyvozováním]*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2006, ISBN 80-731-1076-8.

BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 183 s. ISBN 80-042-4251-0.

DAVID, Milan. *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni základní školy*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2001, 88 s. ISBN 80-704-0516-3.

ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. 2., upravené vyd., v SPN vyd. 1. Praha: SPN, 1998, 264 p. ISBN 80-859-3747-6.

HAUSER, Přemysl a Karla ONDRÁŠKOVÁ. *Základy didaktiky českého jazyka pro první stupeň základní školy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1991, 93 s. ISBN 80-210-0239-5.

HRNČÍŘOVÁ, Jana. *Vyjmenovaná slova efektivně a s porozuměním. Učitelské noviny* [online]. 2007, č. 3 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2343>.

KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008, 879 s. ISBN 978-80-200-1415-3.

KROBOTOVÁ, Milena a Helena JODASOVÁ. *Základy českého pravopisu a pravopisná cvičení*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2002, 96 s. ISBN 80-244-0511-3.

MLEZIVA, Jan-Michal. *Vyjmenovaná čtení o přírodě*. 1. vyd. Ilustrace Kristina Karmazínová. V Praze: Triton, 2011, 87 s. ISBN 978-80-7387-444-5.

POLÁK, Milan. *Učitel českého jazyka a současná základní škola: (se zaměřením na edukační materiály předmětu)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, 186 s. ISBN 80-244-0585-7.

SVOBODA, Karel. *Didaktika českého jazyka a slohu*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, 308 s.

ZEMANOVÁ, Lenka a Michaela BERGMANNOVÁ. *Výři nesýčkují: veselé příběhy s vyjmenovanými slovy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 141 s. ISBN 978-80-7367-989-7.

DRTILOVÁ, Pavlína. Vyjmenovaná slova. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. 2007 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1293/vyjmenovana-slova.html/>.

GARDOŇOVÁ, Mirka. Kartotéka vyjmenovaných slov. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. 2010 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://dum.rvp.cz/materialy/kartoteka-vyjmenovanych-slov.html>.

KUCHAŘOVÁ, Jitka. Vyjmenovaná slova po L: procvičování. In: *Ve škole.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.veskole.cz/dumy/zakladni-skola-1-stupen/vyjmenovana-slova-po-l-procvicovani-1>.

KINDLOVÁ, Hana. Vyjmenovaná slova S. In: *DUMy.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/20886>.

LÁTALOVÁ, Renata. Vyjmenovaná slova po B. In: *Ve škole.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.veskole.cz/dumy/zakladni-skola-1-stupen/dum-vyjmenovana-slova-po-b>.

NOVOTNÝ, Miloš. Křížovky: význam vyjmenovaných slov po p. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. 2009 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://dum.rvp.cz/materialy/krizovky-vyznam-vyjmenovanych-slov-po-p.html>.

ŠANKOVÁ, Jaroslava. Vyjmenovaná slova BLPS. In: *DUMy.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://dumy.cz/nahled/22970>.

Dumy: sdílejme společně [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://dumy.cz/>.

Hrajeme si s předponami a příponami. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2014 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://dum.arcs.cz/rozbor-stavby-slova.html>.

KamiNet [online]. 2002-2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://www.kaminet.cz/>.

Hra školou [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://www.hra-skolou.cz/>.

Hravě na vyjmenovaná slova po „B“ - pexeso. In: *Cestou necestou* [online]. 2012 [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: <http://zivotvnasadam.blog.cz/1212/hrave-na-vyjmenovana-sova-po-b-pexeso>.

Metodický portál RVP: inspirace a zkušenosti učitelů [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://rvp.cz/>.

Školákov [online]. 2008 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://skolakov.webnode.cz/>.

Veselá škola [online]. 2011 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://veselaskola.cz/>.

Vítejte ve třídě u Mufa [online]. 2011 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://trida-u-mufa.webnode.cz/>.

Ve škole.cz [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.veskole.cz/>.

Vítejte na onlinecviceni.cz [online]. 2014 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: http://www.onlinecviceni.cz/exc/list_sel_topics.php.

Vyjmenovaná slova. *Diktaty.ewa.cz* [online]. 2012-2014 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://diktaty.ewa.cz/diktold/index2.php?sekce=1>.

Výukové programy [online]. 2012 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://www.terasoft.cz/>.

Základní škola Jehnědí [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://www.brumlik.estranky.cz/>.

Zlobidlo.cz [online]. 2009-2013 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://www.zlobidlo.cz/>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Ukázka vyplněného dotazníku dětmi a rodiči

Příloha č. 2: Dotazník pro žáky a učitele

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

Vážení rodiče, milé zákyně, milí žáci,

jsem studentkou 3. ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a píši bakalářskou práci na téma *Metody učení a procvičování vyjmenovaných slov na internetových stránkách*. Tímto bych Vás ráda požádala o spolupráci spojenou s vyplněním tohoto dotazníku.

Dotazník je v první části určen dětem. Ráda bych Vás (rodiče) požádala o pomoc s jeho vyplněním. Zúčastnila jsem se několika náslechové hodiny českého jazyka ve třídě Vašeho dítěte, a tak jsem měla možnost poznat způsob výuky.

Druhá část obsahuje čtyři otázky, které jsou kladeny přímo Vám - rodičům. Celý dotazník je zaměřen výhradně na vyjmenovaná slova a výuku s nimi spojenou.

Dotazník je **anonymní**. Prosím, vyplňte všechny body. V případě vynechání některých otázek by byl pro mne dotazník **neplatný**. Přibližná doba vyplnění dotazníku je asi **30 min**.

Pohlaví dítěte: dívka

chlapec

Nyní přistoupíme k první části dotazníku. U každé otázky **zakroužkujte jen jednu odpověď**. U některých otázek je třeba svou odpověď ještě **slovně doplnit**. K tomu Vám poslouží vyznačené místo.

ČÁST PRVNÍ (pro děti)

1) Jakým způsobem doma nejčastěji procvičujete vyjmenovaná slova?

- ☒ a) doplňování správného i/y do textu
- b) psaním krátkých cvičení
- c) doplňování křížovek či nějaké jiné hry tohoto typu zaměřené na vyjmenovaná slova
- d) opakováním vyjmenovaných slov nahlas
- e) cvičeními na internetových stránkách
- f) jiným způsobem

Jakým? _____

2) Jaký způsob výuky preferujete?

- a) procvičování z učebnic
- b) procvičování na interaktivní tabuli a počítačích

- c) procvičování založené na pomůckách k procvičování vyjmenovaných slov (kartičky, tužka značící y/i, apod.)
☒ d) kombinaci těchto variant

3) Využíváš **doma** nějaké metody k procvičování vyjmenovaných slov? **V případě, že tvá odpověď bude kladná, uveď svou metodu na vyznačené místo a krátce ji popiš.**

- a) ano
☒ b) ne

Popis metody:

4) Vyjmenovaná slova **doma** procvičuji jen:

- ☒ a) z učebnice či jiných písemných materiálů
 b) používám k tomu internet a webové stránky k tomu určené
 c) jiná varianta:

Jaká?

5) Jak často se doma učíš a procvičuješ vyjmenovaná slova?

- a) denně
☒ b) maximálně 3 dny v týdnu
 c) 4 - 5 dní v týdnu

6) Jaká vyjmenovaná slova se ti zdají nejproblematictější? Svůj výběr **odůvodni na vyznačeném místě**. Případně **konkrétně uveď**, které slovo ti dělá problém, a svou odpověď odůvodni.

- a) po b-
 b) po l-
☒ c) po m-
 d) po p-

Odůvodnění:

je tam hodně zdvojených slov

my - mi

7) Jaká vyjmenovaná slova se ti zdají naopak nejlehčí? Svůj výběr **objasni na vyznačeném místě**.

- a) po b-
- b) po l-
- c) po m-
- ☒ d) po p-

Odůvodnění:

jsou tam jasné daná slova

ČÁST DRUHÁ (pro rodiče)

1) Považujete procvičování vyjmenovaných slov s využitím elektronických materiálů za efektivnější metodu než práci s učebnicemi? **Prosím o odůvodnění.**

- ☒ a) ano
- b) ne

Odůvodnění:

víc to děti baví, když je procvičování hra

2) Učíte se doma se svým dítětem vyjmenovaná slova?

- ☒ a) ano
- b) ne

3) Radíte jim, jak se nejlépe vyjmenovaná slova naučit? **Pokud ano, prosím o krátký popis vašich rad.**

- a) ano
- ☒ b) ne

Popis rad:

učíme se zpaměti

4) Jaký způsob je dle Vás při výuce vyjmenovaných slov nejefektivnější?

- a) doplňování i/y do textu
- b) tvoření vět a začleňování vyjmenovaných slov do nich
- c) křížovky a pexeso na vyjmenovaná slova
- d) manipulace s obrázky nebo kartičkami s vyjmenovanými slovy
- e) poslech písní, kde se vyskytují vyjmenovaná slova

Doplňující otázka

U této otázky záleží jen na Vás, zda se chcete podělit o své vzpomínky na výuku vyjmenovaných slov. Můžete zmínit, jak jste se vy učili ve škole vyjmenovaná slova? Jaká vyjmenovaná slova Vám dělala problém? Jaké metody jste využívali k jejich naučení a procvičení? Z čeho jste se učili, apod.

Učila jsem se z knížek - učebnic.

Většinou nezapaměť.

Za mého učení moc jiných pomůcek

nebylo. Pamataji si na soutěž

dvě skupiny v jedné věci kartička V

v druhé I. Učitelka na m řekla

slovo a my rukou vztýčenou jsme

ukázali V nebo I. Učitelka

spočítala chybně a napsala na tabuli.

Problém mi dělá tiocum vyjmenovaná

slova po V. Jinak si myslím, že

od dob školy zbládnám.

DĚKUJI ZA VÁŠ ČAS A SPOLUPRÁCI!

Příloha č. 2

Vážení rodiče, milé zákyně, milí žáci,

jsem studentkou 3. ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a píši bakalářskou práci na téma *Metody učení a procvičování vyjmenovaných slov na internetových stránkách*. Tímto bych Vás ráda požádala o spolupráci spojenou s vyplněním tohoto dotazníku.

Dotazník je v první části určen dítěti. Ráda bych Vás (rodiče) požádala o pomoc s jeho vyplněním. Zúčastnila jsem se několika náslechových hodin českého jazyka ve třídě Vašeho dítěte, a tak jsem měla možnost poznat způsob výuky.

Druhá část obsahuje čtyři otázky, které jsou kladeny přímo Vám - rodičům. Celý dotazník je zaměřen výhradně na vyjmenovaná slova a výuku s nimi spojenou.

Dotazník je **anonymní**. Prosím, vyplňte všechny body. V případě vynechání některých otázek by byl pro mne dotazník **neplatný**. Přibližná doba vyplnění dotazníku je asi **30 min.**

Pohlaví dítěte: dívka chlapec

Nyní přistoupíme k první části dotazníku. U každé otázky **zakroužkujte jen jednu odpověď**. U některých otázek je třeba svou odpověď ještě **slovně doplnit**. K tomu Vám poslouží vyznačené místo.

ČÁST PRVNÍ (pro děti)

- 1) Jakým způsobem doma nejčastěji procvičuješ vyjmenovaná slova?
 - a) doplňování správného i/y do textu
 - b) psaním krátkých cvičení
 - c) doplňování křížovek či nějaké jiné hry tohoto typu zaměřené na vyjmenovaná slova
 - d) opakováním vyjmenovaných slov nahlas
 - e) cvičeními na internetových stránkách
 - f) Jiným způsobem

Jakým?-

- 2) Jaký způsob výuky preferuješ?
 - a) procvičování z učebnic
 - b) procvičování na interaktivní tabuli a počítačích

- c) procvičování založené na pomůckách k procvičování vyjmenovaných slov (kartičky, tužka značící y/i, apod.)
- d) kombinace těchto variant

3) Využíváš doma nějaké metody k procvičování vyjmenovaných slov?
V případě, že tvá odpověď bude kladná, uveď svou metodu na vyznačené místo a krátce ji popiš.

- a) ano
- b) ne

Popis metody:

- 4) Vyjmenovaná slova **doma** procvičuji jen:
- a) z učebnice či jiných písemných materiálů
 - b) používám k tomu internet a webové stránky k tomu určené
 - c) jiná varianta:

Jaká?

5) Jak často se doma učíš a procvičuješ vyjmenovaná slova?

- a) denně
- b) maximálně 3 dny v týdnu
- c) 4 - 5 dní v týdnu

6) Jaká vyjmenovaná slova se ti zdají nejproblematictější? Svůj výběr **odůvodni na vyznačeném místě**. Případně **konkrétně uveď**, které slovo ti dělá problém a **proč**.

- a) po b-
- b) po l-
- c) po m-
- d) po p-

Odůvodnění:

- 7) Jaká vyjmenovaná slova se ti zdají naopak nejlehčí? Svůj výběr **objasni na vyznačeném místě.**

- a) po b-
- b) po l-
- c) po m-
- d) po p-

Odůvodnění:

ČÁST DRUHÁ (pro rodiče)

- 1) Považujete procvičování vyjmenovaných slov za pomoci elektronických materiálů za efektivnější metodu než práci s učebnicemi? Svě tvrzení **odůvodněte.**

- a) ano
- b) ne

Odůvodnění:

- 2) Učíte se doma se svým dítětem vyjmenovaná slova?

- a) ano
- b) ne

- 3) Radíte jim, jak se nejlépe vyjmenovaná slova naučit? **Pokud ano, prosím o krátký popis vašich rad.**

- a) ano
- b) ne

Popis rad:

- 4) Jaký způsob je dle Vás při výuce vyjmenovaných slov nejefektivnější?

- a) doplňování i/y do textu

- b) tvoření vět a začleňování vyjmenovaných slov do nich
- c) křížovky a pexeso na vyjmenovaná slova
- d) manipulace s obrázky nebo kartičkami s vyjmenovanými slovy
- e) poslech písní, kde se vyskytují vyjmenovaná slova

Doplňující otázka

Pokud tuto otázku **nechcete vyplňovat, tak nemusíte**. Záleží jen na Vás, zda se chcete podělit o své vzpomínky na výuku vyjmenovaných slov. Můžete zmínit, jak jste se vy učili ve škole vyjmenovaná slova? Jaká vyjmenovaná slova Vám dělala problém? Jaké metody jste využívali k jejich naučení a procvičení? Z čeho jste se učili, apod.

[illegible]